

ОСНОВНА ПРАВА
И ВЛАДАВИНА ПРАВА

Извештај о посети Србији Запажања власти на извештај

27–28. новембар 2024.

Европски економски
и социјални комитет

**Извештај о посети Србији
27-28. новембар 2024.**

Извештај о посети Србији 27-28. новембар 2024.

У посети Србији учествовало је пет чланова EESC. Делегација се састала са неколико представника цивилног друштва, конкретније организација цивилног друштва (ОЦД), социјалних партнера, медија и правних стручњака. Циљ овог извештаја је да верно одражава и репродукује ставове цивилног друштва. Делегација се састала и са представницима Владе.

1. Основна права социјалних партнера

Социјални партнери су известили да нема ограничења за формирање удружења послодаваца и синдиката, као и да је правни оквир за радне односе углавном задовољавајући. Трипартитни Социјално-економски савет састаје се једном месечно. Дијалог у оквиру тог тела је довео до неколико предлога, али су учесници сматрали да у питању формалност, јер није дошло до спровођења у пракси. Стратегија запошљавања 2021-2026 усвојена је без могућности да синдикати утичу на њен садржај. Влада је саопштила да Социјално-економски савет добро функционише. Рађено је на унапређењу економских стандарда, а разматране су и могуће измене Закона о мирном решавању радних спорова.

Синдикати су сматрали и трипартитни и бипартитни социјални дијалог незадовољавајућим. Колективних уговора било је само у три сектора, углавном у јавном сектору. Колективно преговарање је сегментирано, а због високог прага репрезентативности тешко је закључивати колективне уговоре. Удружења послодаваца покривају само врло мали део индустрије, чиме се умањује учинковитост социјалног дијалога. Учесници су препоручили мере за јачање капацитета.

Закони о штрајку су застарели и садрже сложене процедуре, што озбиљно отежава организовање штрајкова. Иако се разговарало о изменама, ништа није учињено. Власти су саопштиле да су од 2010. године у току покушаји прилагођавања закона о штрајку. Синдикати су изразили жаљење што се глас радника не чује и што се радно законодавство слабо примењује. Чланови синдиката су трпели дискриминацију, а велики број их је отпуштен након измена Закона о раду 2014. године, када је укинута правна заштита функционера синдиката. Чак и када судски поступци докажу да је отказ био незаконит, нема аутоматског враћања на посао. Учесници су истакли недостатак заштите, јер компаније могу да напусте Србију у кратком временском року или уђу у стечајни поступак, без икакве надокнаде радницима. Многи раде за минималну плату, иако је радна снага у Србији добро образована.

Учесници су се жалили на проблеме везане за владавину права, између осталог и на ефикасност правосудног система: трошкови за радне спорове су веома високи, судски поступци у свим врстама предмета могу су трајати неколико година само на првостепеном суду, жалбе је било тешко добити, наплата потраживања траје је годинама, крше се имовинска права. Учесници су поменули неовлашћено коришћење интелектуалне својине, при чему надокнада није исплаћена ни после неколико година суђења. Према речима учесника, није било једнакости пред законом, јер су компаније са економском моћи или политичким везама имале користи у виду убрзаних предмета, повољнијих исхода на суду и бољег приступа јавним тендерима. Јавне набавке прате проблеми транспарентности и контроле квалитета, најважнији капитални пројекти су држани у тајности, а јавни новац је коришћен према политичким критеријумима. Пример је додела грађевинског тендера компанији за коју се зна да је пекара. Један учесник је рекао да се на неке жалбе реаговало, док су други рекли да подношење жалбе значи ризик да будете мета, на пример инспекцијама. Инспекције су, према наводима понекад коришћене за затварање приватних предузећа која су конкуренција јавним предузећима или у циљу фаворизовања других конкурената са добрим везама. Жалили су се и на распрострањену корупцију. Учесници су навели да Влада узима скупе кредите са високим каматама из иностранства за инфраструктурне пројекте, а користи компаније и раднике из земље зајмодавца, попут Кине, без отворених тендерских процедура, упркос томе што кредити нису исплативи, чиме се становништво оптерећује додатним трошковима.

Послодавци су сматрали да су горе наведени проблеми негативно утичу на привредни раст и позвали на јаче гаранције за владавину права и једнаке услове. Препоручили су да Комисија обезбеди да средства ЕУ буду додељена најквалификованијем понуђачу. Учесници су препоручили да се у преговорима о приступању отвори поглавље о социјалној политици и запошљавању и да социјални партнери буду део дискусије о Реформској агенди, утирући пут за плаћања у оквиру Инструмента за реформу и раст како би се спречило да се средства користе за подршку Влади и малој елити уместо јавности у целини. Учесници су поновили важност придруживања ЕУ и сарадње са EESC. Иако је ЕУ подстакла позитивне промене, комуникација Комисије би могла бити боља, а политички компромиси су демотивишући.

2. Слобода удруживања и окупљања

Учесници су описали потешкоће у погледу слободе удруживања, јер ОЦД делују у непријатељском окружењу уз смањење простора за деловање. Упркос званичној стратегији за подстицајно окружење, у стварности, организације цивилног друштва никада нису уживале стратешко партнерство. Њихово оснивање, пословање и финансирање били су велики проблем. Грађански дијалог постојао је само на папиру, а јавна дебата и грађанско учешће били су прилично ограничени. Влада је често третирала ОЦД као политичке противнике, тражећи њихову подршку само за легитимитет. За припрему јавних консултација о законодавним предлозима често није било довољно времена, а допринос ОЦД често је игнорисан. Недостатак структурног дијалога учинио је протест једним од ретких начина да се изврши притисак, а други начин је био да се привуче пажња играча из ЕУ. Одговорност Владе је генерално била ограничена на пројекте у којима су учествовали велики донатори или где је то очекивала ЕУ. Учесници су се жалили да им Влада Србије није дала прилику да допринесу Српској реформској агенди. Упркос овим изазовима, неке добре праксе су постојале на локалном нивоу. Надлежни су навели да је лако

створити организацију и да су усвојили Стратегију за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у 2022. години. Успостављен је савет за олакшавање сарадње, где су чланови ОЦД имали већину. Чланови овог заједничког савета изабрани су након јавног позива. Такође је била доступна значајна количина средстава за ОЦД. Власти су спроводиле обуку за људе који додељују средства како би омогућили јавно и транспарентно финансирање.

Учесници су рекли да је Влада желела да усвоји стратегију за организације цивилног друштва, али су ОЦД бојкотовале процес из страха да ће то довести до закона о „страним агентима“. Организације цивилног друштва које се баве мониторингом и заговарањем имале су ограничен приступ ресурсима, медијима и подршци Владе. Одлука власти да уклоне заштиту са споменика била је пример како би се све ОЦД потенцијално могле посматрати као противници. Учесници су описали како је обавештајна служба посетила јавни завод задужен за заштиту споменика, уз вршење притиска на архитекте, конзерваторе итд., чиме је угрожено пружање објективних, стручних мишљења.

Након великих демонстрација крајем августа и почетком септембра 2024. године, ОЦД су се суочиле са прљавим кампањама, посебно у вези са страним финансирањем, са оптужбама за прање новца које се користе као средство за њихово дискредитовање. На мети је био велики број организација и људи. Детаљне информације о средствима ОЦД, као и приватни банковни подаци и плате запослених, процурели су у медије. Учесници верују да су ове информације стигле из Народне банке Србије, али истрага о цурењу није схваћена озбиљно. ОЦД су то виделе као пробни случај који треба да их застраши. Након тога, пореске власти су тражиле да организације цивилног друштва плаћају порез на неповратна средства која су примиле. Влада је чак створила паралелне ОЦД које су биле повезане са владајућом странком, како би се преусмерила финансијска средства од независних организација. Било је тешко пратити куда иду средства. Организације цивилног друштва такође су се суочиле са стављањем на црну листу, при чему су активисти притворени на граничним прелазима или током мирних демонстрација.

Да би организовале окупљања или протесте, ОЦД су морале да траже претходно одобрење полиције, а неки догађаји, као што је EuroPride 2022, одбијени су из безбедносних разлога, што се, према речима учесника, често користило као изговор када су се протести односили на осетљиве теме. Учесници су рекли да су се демонстранти суочавали са значајним ризицима, укључујући хапшење, физичко злостављање и притвор. Неки од поменутих примера били су демонстранти који су кажњавани за саобраћајне прекршаје или им је речено да је кривично дело оптужити некога погрешно као облик застрашивања, или су били хапшени од стране полицајаца у цивилу, који се нису јасно идентификовали. Активисти су ризиковали да буду оптужени за нарушавање јавног реда и мира. Осуда би могла довести до дугих затворских казни, али до сада су власти користиле само оптужбе. Влада је изјавила да забране примењује врло рестриктивно. Полиција није вршила прекомерну употребу силе. Под изговором слободе окупљања, неки су починили кривична дела. Осамнаест особа је ухапшено и сада чекају суђење.

Учесници су препоручили да се поступци Владе јавно осуде и изразили жаљење што државе чланице и Европска комисија оклевају да реагују, понекад само твитују, уместо да покрену питање пред властима. Процес интеграције био је једини начин на који су организације цивилног друштва могле да изврше утицај. На пример, Влада се сложила да престане да користи црну листу за задржавање људи на границама због процеса приступања. Због непријатељског окружења, неке

ОЦД су желеле да повуку сарадњу са Владом, али ставови су били различити, а постојала је и конкуренција међу ОЦД због недостатка људских и финансијских ресурса. ОЦД су зависиле од различитих донаторских политика и захтева за брзим резултатима, што није увек доводило до стварних промена нити имало дугорочан утицај.

3. Право на недискриминацију

Законодавни оквир је усклађен са правом ЕУ, али је, према речима учесника, у последњих неколико година порастао доживљај дискриминације. Истакнуто је да је говор мржње озбиљан проблем, при чему истраживања показују да је раширен у медијима и усмерен ка женама, мањинама и LGBTIQ+ заједници. Иако су кривична дела из мржње кривично санкционисана од 2012. године, донет је веома мали број пресуда. Повереник за заштиту равноправности у Србији имао је двоструку улогу у пружању правне заштите и превенцији, али је та институција имала озбиљан мањак особља. Неки учесници су навели да је велика већина препорука повереника била спроведена. Други су сматрали да постојеће структуре не пружају ефикасну правну заштиту и изразили жаљење због недостатка међусекторске сарадње између министарстава. Власти су указале на своје законске и превентивне мере, као и на планиране стратегије за сузбијање дискриминације.

Организације цивилног друштва које се баве мањинама извести су да су погођене опште непријатељским односом према ОЦД. Браниоци људских права и даље су изложени ризику од напада, како од стране државних тако и недржавних актера. Према речима учесника, неки актери користе судске процесе као средство за застрашивање бранилаца људских права. Неке организације су добијале расистичке коментаре зато што су се жалиле на предлог да се опорезују донације које добијају ОЦД. Недостају средства, па су учесници препоручили да се више ЕУ фондова додели ОЦД које раде на борби против дискриминације. Сматрали су да су проблеми повезани са дискриминацијом део ширег системског питања владавине права.

Неколико учесника критиковало је институцију Заштитника грађана због политичке пристрасности. Упркос бројним хапшењима активиста након трагедије у Новом Саду, Заштитник грађана је остао неактиван, чак и када је прекомерна сила употребљена над мушкарцем у седамдесетим годинама. Није реаговао ни на случај у коме је дете од 13 година било држано у 24-часовној изолацији без породичних посета. Жртве полицијског насиља изгубиле су поверење у ту институцију. Институција није објавила закључке у вези са злоупотребама моћи код утицајних појединаца које су открили новинари, али је брзо реаговала када је један министар ухапшен због неправилности у управљању. Учесници су препоручили да се ти пропусти наведу у извештају о напретку Европске комисије.

Према речима учесника, на мети су били омладински активисти, а многи млади људи су ухапшени након протеста у Новом Саду. Један омладински активиста био је притворен неколико дана у време посете, а други, који нису нужно били активисти, ухапшени су само зато што су присуствовали протестима. То је довело до недостатка поверења у институције међу младима. Не постоји закон о младима, па су учесници позвали на правни оквир за спровођење гаранције за младе. Препоручили су да Европска комисија да конкретније препоруке, јер у супротном Влада неће спровести неопходне мере.

Роми су искусили дискриминацију, чак и од стране власти; полиција је такође циљала жене и децу, а кривична дела из мржње према њима нису адекватно препозната. Према речима учесника, градоначелник Београда имао је дугу историју расизма и бруталности према Ромима, упркос томе што су права мањина призната Уставом. Услови у контејнерским насељима за Роме били су лоши, посебно током пандемије COVID-19, иако је политика социјалног становања у току више од шест година. Закон о социјалној карти из 2022. године довео је до могуће дискриминације и губитка социјалних давања за Роме.

Учесници су изразили забринутост због услова за лица која траже привремену заштиту, јер су се суочавала са дискриминацијом у приступу здравственој заштити и социјалним услугама. Права особа са инвалидитетом такође нису била приоритет, а особе са инвалидитетом биле су углавном невидљиве и непримећене у друштву, упркос бројним изазовима са којима се суочавају. бројним изазовима. Учесници су истакли да њихово право на здравствену заштиту није поштовано, иако је у овом случају и финансијска компонента такође представљала проблем.

Учесници су рекли да су политичари осуђивали такозвано „woke лудило“. Поред тога, председник је једнострано забранио EuroPride догађај 2022. године. Песма Евровизије 2023. године покренула је негативне наративе против LGBTIQ+ особа. Учесници су навели случајеве полицијске бруталности према LGBTIQ+ особама, као и забрану неких парада поноса из наводних безбедносних разлога. Српска православна црква снажно се противила LGBTIQ+ заједници, а неки су давали изјаве у којима су позивали на убијање LGBTIQ+ особа, али ниједно независно тело није реаговало. Неки учесници су рекли да је повереник поднео стратешке тужбе, укључујући и у вези са отказаним EuroPride догађајем. Постојао је одређен успех у предметима који се тичу расне или родне дискриминације, али мање у случајевима који се односе на LGBTIQ+ особе. Нацрт стратегије за људска права одложен је до 2025. године, Закон о родној равноправности је тренутно суспендован, а стратегија за LGBTIQ+ питања одлаже се већ неколико година, што неки приписују утицају Православне цркве. Власти су навеле да имају стратегију за превенцију родно заснованог насиља.

4. Слобода изражавања и слобода медија

Закон о јавном информисању и медијима, усвојен у октобру 2023. године, утврдио је стратегију за област информисања и медија. Иако је правни оквир у великој мери усклађен са стандардима ЕУ, прави проблем представља спровођење закона. Рангирање Србије на индексу „Репортера без граница“ опало је и остало при самом дну скале.

Учесници су сматрали да медијско тржиште није слободно. Медијске куће у државном власништву управљале су са 10 ТВ канала који су стварали илузију плурализма, али су у стварности коришћени за намерно обмањивање јавности. Наведене су праксе као што су подмићивање новинара и аутоцензура. Такође су рекли да таблоиди појачавају говор мржње према новинарима од стране политичара. У 2024. години пријављено је више претњи новинарима, али званична статистика није одразила пуни обим проблема. Многе пријаве су одбачене, а стопа осуђујућих пресуда процењује се на мање од 10%. У последњих 30 година убијена су три новинара, али је само убиство Славка Ћурувије процесуирано – и чак се и то завршило ослобађајућом пресудом 2024. године.

Стратешке тужбе против учешћа јавности (SLAPP) представљале су још један озбиљан разлог за бригу. Учесници су навели пример судије који је тужио једну ОЦД и поднела кривичну пријаву против новинара због објављивања јавно доступних података о њеној имовини. Једна организација имала је велики број активних SLAPP поступака на суду, а друга се суочила са више тужби због критиковања некажњивости у случају Ћурувијиног убиства. Приступ информацијама био је отежан. Јавни званичници углавном су одбијали позиве у емисије које се баве критичким новинарством. Извори истраживачких новинара били су изложени претњама, или су сами новинари били озлоглашени у таблоидима и добијали претње смрћу након објављивања добро истражених прича. Иако су многи новинари добијали награде, мало је студената новинарства изразило жељу да се бави истраживачким новинарством, због неповољних услова рада.

У време посете, Савет Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) још увек није био изабран, остављајући неке станице да раде без валидних дозвола. Неке организације су тужиле председника Народне скупштине због неименовања чланова. Учесници су изразили разочарање због непримењивања Закона о електронским комуникацијама (2023) и Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја (2021). Додела пете фреквенције за национално емитовање одлагала се од децембра 2022, што представља кршење закона. Учесници су сматрали да тужиоци треба да имају право да покрену поступке пред РЕМ-ом, као и да би требало омогућити жалбе на њихове одлуке пред управним судовима. Доводили су у питање да ли има смисла учествовати у инклузивним механизмима ако нема политичке воље да се постигнути договори поштују. Власти су, с друге стране, рекле да желе да испуне све обавезе и сарађују са свим медијима, али им је потребно време за спровођење промена.

Иако је Влада усвојила законе које је Европска комисија често хвалила као напредак, учесници су се жалили да примена и даље изостаје, попут медијске стратегије усвојене 2022. Сви проблеми слободе медија били су међусобно повезани. У пракси је постојала контрола медија, при чему су наводно независне институције биле контролисане кроз лиценцирање и финансирање. Учесници су сматрали да хваљење површног напретка може бити штетно, и препоручили да ЕУ нагласи значај примене закона. Без слободе медија, не би било могуће постићи напредак у области владавине права. Приметан је био утицај страних медија, нарочито из Русије, али су учесници веровали да главни извор дезинформација и антизападних наратива долази од српских власти. Препоручили су да ЕУ уведе строге захтеве пре него што похвали Владу.

5. Владавина права

Учесници су изразили забринутост због системских проблема са владавином права и концентрацијом моћи унутар извршне власти у Србији. Сматрали су да је 12 година узастопне власти довело до именовања кључних људи углавном на основу страначке лојалности и да су корупција и некажњивост међу државним функционерима постали системски. Наводна манипулација бирачким списковима и напади на посматраче током избора у децембру 2023. године нису имали никакве последице. Председник Народне скупштине одбио је да стави на дневни ред предлоге опозиције који су се тицали неправилности на изборима. Учесници су навели и да се закони понекад усвајају без претходне расправе у парламенту.

Навели су да су консултације Владе са организацијама цивилног друштва (ОЦД) биле неефикасне, јер су њихови коментари углавном игнорисани. Реформска агенда, која је представљена као

кључна за финансирање од стране ЕУ, није спроведена. Могућности експлоатације литијума довеле су до маргинализације ОЦД. Организације које су подржале протесте против рударења посматране су као део опозиције, а учесници су сматрали да Делегација ЕУ у Србији није била у потпуности транспарентна у вези са преговорима са српским властима око литијума.

Недостатак транспарентности представљао је велики проблем. Учесници су рекли да се суђења често одржавају иза затворених врата, нарочито у политички осетљивим предметима, и да су јавни функционери често изузети од обавезе пријављивања личне имовине. Они који су у обавези да то чине, као што је председник Врховног суда, често су се позивали на безбедносне разлоге како би избегли објављивање података. Нови медијски закони усвојени 2023. године нису дали резултате. Уместо тога, Влада је активно ућуткивала критичке гласове, вршећи више напада на ОЦД и хапшења људи због учешћа у протестима након трагедије у Новом Саду. Према мишљењу учесника, хапшења су често спровођена без правне основе.

Учесници су били забринуте због потенцијалних измена Кривичног законика за које су се плашили да би се могле користити за ограничавање права ОЦД. Иако су констатовали да су измене које је предложила Влада део обавеза у процесу придруживања ЕУ, учесници су остали скептични према њеним намерама. Навели су да су особе оптуживани за радње које раније нису биле кривична дела, услед проширења појма кривичне одговорности, као и да су људи који су позивали на протесте оптужени да желе да руше Устав. Такође су указали на нејасну надлежност полиције, тужилаца и обавештајних служби. Обавештајне службе су почеле да испитују људе који су јавно изражавали незадовољство, чиме су допринели стварању притиска на ОЦД и демонстранте.

Према речима учесника, све политички осетљиве предмете распоређују главни тужиоци на основу политичке подобности. Сматрали су да све више предмета добија политичку конотацију. Сви чланови Тужилаштва за организовани криминал били су привремено постављени од стране Републичког јавног тужиоца, што значи да зависе од добре воље ове институције.

Процес реформе правосуђа пажљиво је пратила Европска комисија. Учесници су нагласили да позитивна оцена Комисије о референдуму о уставним променама не одражава њихов став. Већина опозиционих странака и националних организација цивилног друштва позвала је грађане да гласају против измена Устава, јер су сматрали да реформе нису довољне. Недостатак ресурса у правосуђу учинио је ту професију неатрактивном за младе. Велики број судија био је пред пензијом, што је могло довести до недостатка квалификованих судија. Власти су рекле да је недостатак финансијских средстава проблем, али је ангажовано више кадрова. Планиран је и закон о Правосудној академији као део процеса ка напретку.

Други проблем био је недостатак јединственог система за управљање судским предметима. То је омогућавало манипулацију евиденцијом, због чега неки предмети нису били уопште заведени. Високе судске таксе такође су онемогућавале приступ правди. Не постоји механизам за лични стечај, а првостепени судски поступци могли су да трају и по неколико стотина дана, а жалбе још дуже. Учесници су поменули проблем експропријације приватне имовине без адекватне накнаде. С позитивне стране, учесници су очекивали побољшања у законодавству која се тичу права жртава. Учесници су препоручили да Влада размотри како боље укључити жртве у кривичне поступке.

Жалили су се и на некажњивост. Када су демонстранте против избора брутално напали хулигани у полицијском дворишту 17. децембра 2023. године, полиција је тврдила да нема доказа јер надзорна камера није радила. Нико није сносио одговорност за убиства тројице новинара, нити је било санкција за одговорне за трагедију у Новом Саду.

Учесници су ценили препоруке Савета Европе и ЕУ за јачање независности правосуђа, али су били опрезни у вези са могућом злоупотребом неких предлога, нарочито када је реч о изменама Кривичног законика и усвајању Закона о Правосудној академији, за који су страховали да би могао да падне под утицај извршне власти. Учесници су се залагали за формирање правосудног савета који би обезбедио да одлуке буду независне од политике. Похвалили су извештај Европске комисије о владавини права у Србији, али су рекли да се ситуација погоршала од његовог објављивања у јулу 2024, те су предложили да неке препоруке буду јасније формулисане и побољшане како би се спречила њихова злоупотреба. Они су препоручили да међународне делегације наставе да посећују Србију због недостатка мониторинга на националном нивоу.

**Запажања власти поводом извештаја о
посети Србији
27–28. новембар 2024.**

Запажања органа Републике Србије о Извештају Групе за основна права и владавину права поводом њене посете Републици Србији 27. и 28. новембра 2024. године

1.1. Основна права социјалних партнера

Поводом навода из Извештаја који се односе на усвајање Стратегије запошљавања, желимо да истакнемо да је Република Србија усвојила **Стратегију запошљавања Републике Србије за период 2021–2026**, као и два пратећа акциона плана (за периоде 2021–2023. и 2024–2026).

Рад на изради Стратегије започет је средином 2020. године, када је формирана Радна група за израду Предлога стратегије запошљавања Републике Србије за период 2021–2026. године и пратећег Акционог плана за запошљавање за период 2021–2023. године (у даљем тексту: Радна група). У рад Радне групе биле су укључене следеће институције и актери: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство привреде, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство за европске интеграције, Министарство финансија, Министарство омладине и спорта, Национална служба за запошљавање, Републички секретаријат за јавне политике, Привредна комора Србије, Републички завод за статистику, Развојна агенција Србије, Унија послодаваца Србије, **Савез самосталних синдиката Србије**, УГС „Независност“, Стална конференција градова и општина, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, ГИЗ, Међународна организација рада (ИЛО), Београдска отворена школа и Центар за омладински рад.

Консултативни процес током израде Стратегије спроведен је континуирано. Организована су три састанка Радне групе, у јуну и новембру 2020. године и у јануару 2021. године. Даље, у оквиру процеса израде *ex-ante* анализе Стратегије запошљавања Републике Србије за период 2021–2026, организоване су и спроведене три фокус групе: са доносиоцима одлука на националном нивоу, **са социјалним партнерима** и представницима организација цивилног друштва и независним стручњацима из области запошљавања. Циљ организовања ових фокус група био је давање препорука за ефикасно решавање идентификованих проблема из перспективе различитих заинтересованих страна. Дате препоруке чине саставни део *ex-ante* анализе.

Након израде Предлога стратегије, организована је јавна расправа која је трајала од 25. децембра 2020. до 13. јануара 2021. године, а текст Предлога стратегије био је објављен на интернет страници Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и на порталу е-Управа.

Предлог стратегије представљен је сталним радним телима Социјално-економског савета за законодавна и економска питања 28. јануара 2021. године. Предлог стратегије разматран је и на седници Социјално-економског савета одржаној 5. фебруара 2021. године, као и на седници Републичког савета за запошљавање одржаној 9. фебруара 2021. године. Обе седнице су дале позитивно мишљење о Предлогу стратегије.

Након усвајања Стратегије запошљавања, социјални партнери су наставили да буду чланови Радне групе и позивани су на састанке у вези са израдом акционих планова за спровођење Стратегије запошљавања, али и у вези са праћењем и годишњим извештавањем о спровођењу акционих планова.

Последња у низу активности у организацији Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања био је састанак Радне групе за израду и праћење Акционог плана 2024–2026 за спровођење Стратегије запошљавања Републике Србије 2021–2026, који је одржан 11. априла 2025. године, а којем су присуствовали представници социјалних партнера (Унија послодаваца Србије и Савез самосталних синдиката Србије).

Имајући у виду наведено, социјални партнери су препознати и поштовани као важни саговорници и партнери у процесима креирања и спровођења политике запошљавања у Републици Србији.

Поводом навода из Извештаја да су синдикати оценили трипартитни социјални дијалог као незадовољавајући, желимо да истакнемо да је реализација пројекта „Јачање социјалног дијалога у Републици Србији“ започела у марту 2024. године. Пројекат спроводи Међународна организација рада уз финансијску подршку Европске уније кроз IPA 22 фонд. Пројекат ће се спроводити током три године.

Активности у оквиру пројекта усмерене су на јачање социјалног дијалога у Републици Србији кроз развој ефикасног и одрживог оквира за социјални дијалог, путем измена законодавства и јачањем капацитета државне управе, националних и локалних социјално-економских савета, као и социјалних партнера.

Поводом навода из Извештаја у вези са Законом о штрајку, желимо да истакнемо да је у периоду од 2016. до 2018. године Радна група, у чијем су саставу били и представници социјалних партнера, синдиката и удружења послодаваца, израдила нови Нацрт закона о штрајку. Затим је од 20. априла 2018. до 10. маја 2018. године одржана јавна расправа о Нацрту закона о штрајку, у оквиру које су одржана три округла стола у Београду, Нишу и Новом Саду, у складу са Програмом јавне расправе.

Након јавне расправе прибављена су сва мишљења државних органа и других организација, међутим, закон је повучен из процедуре усвајања ради усклађивања са коментарима Међународне организације рада.

На основу потписаног Споразума о финансирању између Србије и Европске комисије у вези са Годишњим акционим планом за 2022. годину, у оквиру IPA III програма, започета је реализација Пројекта „Унапређење социјалног дијалога“, у оквиру којег је, између осталог, уз подршку Међународне организације рада (ILO), обављен рад на унапређењу одредби Закона о штрајку и његовом даљем усклађивању са међународним стандардима и принципима ILO-а.

У вези са наводима да је смањена правна заштита функционера синдиката, истичемо да је чланом 188. став 1. Закона о раду (*Службени гласник Републике Србије*, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17 – одлука УС, 113/17, 95/18 – аутентично тумачење) прописано

да послодавац не може да откаже уговор о раду или на други начин доведе запосленог у неповољан положај због његовог статуса или активности као представника запослених, чланства у синдикату или учешћа у синдикалним активностима. Тиме се не штите само функционери синдиката, већ и сви запослени у вези са синдикалним активностима и синдикалним акцијама.

Такође, члан 13. Закона о раду прописује да запослени, непосредно или преко својих представника, имају право на удруживање, учествовање у преговорима за закључење колективних уговора, мирно решавање колективних и индивидуалних радних спорова, консултације, информисање и изражавање мишљења о важним питањима из области рада, као и да због ових активности, уколико поступају у складу са законом и колективним уговором, не могу бити позвани на одговорност нити доведени у неповољнији положај у погледу услова рада.

Што се тиче коментара о ефикасности правосудног система, напомињемо да је, према СЕРЕЈ контролној табли, за 2023. годину стопа решавања (однос броја примљених и решених предмета) за предмете који нису кривичне природе у Србији била највиша за грађанске и привредне спорове у првом степену, са стопом решавања (Clearance Rate – CR) од **140%**.

Када је реч о кривичним предметима, и поред тога што је Србија у претходним циклусима прикупљања података имала један од највиших бројева нових кривичних предмета на 100 становника у региону, њени судови су успешно решавали те предмете, одржавајући стопу решавања стабилно на или изнад 100% (конкретно 101%) и време решавања предмета (Disposition Time – DT) константно испод просека за Западни Балкан. Конкретно, време решавања кривичних предмета у првом степену смањено је са 152 дана у 2018. години на 104 дана у 2023. години.

У вези са наводима у Извештају да је систем јавних набавки недовољно транспарентан, желимо да истакнемо да се, у складу са одредбама Закона о јавним набавкама (*Службени гласник РС*, број 91/19 и 92/23), који је усклађен са директивама ЕУ у области јавних набавки, поступци јавних набавки у Републици Србији спроводе путем Портала јавних набавки.

Портал јавних набавки је јединствен информациони систем у коме су доступне све информације у вези са поступцима јавних набавки, укључујући планове јавних набавки наручилаца, све позиве за јавне набавке, конкурсну документацију, одлуке о исходу поступака јавних набавки и сл., и путем кога се спроводе поступци јавних набавки, укључујући подношење понуда, тражење појашњења конкурсне документације, подношење захтева за заштиту права и др.

Свим заинтересованим странама омогућен је бесплатан, неограничен и непосредан приступ порталу јавних набавки, што укључује претраживање, преглед и преузимање објављених позива за јавне набавке и конкурсне документације, као и подношење понуда.

Такође напомињемо да Канцеларија за јавне набавке, као самостална организација која обавља стручне послове у области јавних набавки, није била контактирана од стране чланова радне групе за припрему наведеног извештаја ради достављања релевантних података у вези са системом јавних набавки. Имајући у виду наведено, сматрамо да Извештај није на адекватан и свеобухватан начин сагледао систем јавних набавки у Републици Србији.

2. Слобода удруживања и окупљања

Поводом навода из Извештаја који се односе на **слободу удруживања и окупљања**, у оквиру којих се дају опште оцене о „тешкоћама у погледу слободе удруживања“, истичемо да је слобода удруживања загарантована Уставом Републике Србије, а да је, у складу са Законом о удружењима који је усвојен 2009. године, оснивање удружења у Србији брза и једноставна процедура која захтева минималне финансијске трошкове. Законски оквир, као и дугогодишња пракса једноставне процедуре оснивања, омогућили су оснивање великог броја организација цивилног друштва (ОЦД). Прецизније, према подацима Агенције за привредне регистре на дан 28. август 2024. године, укупно је било регистровано чак 38.192 удружења, савеза и представништава и других организација страних и међународних невладиних непрофитних удружења са седиштем на територији Републике Србије, што указује на тренд пораста њиховог броја.

Степен остваривања права на слободу удруживања редовно оцењују међународне организације и механизми за заштиту људских права, чије оцене и запажања демантују тврдње о постојању било каквих тешкоћа у овој области.

Даље, у контексту изнетих ставова да су јавне консултације поводом нацрта закона наводно „често биле без адекватног времена за припрему, а предлози ОЦД занемарени“, истичемо да је успостављен транспарентан систем који омогућава благовремено информисање о свим законодавним процесима, да се капацитети организација цивилног друштва континуирано унапређују како би биле саставни део законодавних реформи, као и да се коментари удружења и ОЦД дати у процесу консултација, током јавне расправе или приликом рада радних група за израду законских или планских докумената разматрају одговорно и са дужном пажњом.

Државни органи настоје, у доброј вери, да граде партнерски однос са организацијама цивилног друштва, уважавајући њихово знање, стручност и искуство у појединим областима. У складу са прописима, сви коментари, запажања и предлози који су у процесу евалуације оцењени као усаглашени са правним поретком Републике Србије и да доприносе унапређењу политика у различитим областима, уграђени су у законске и стратешке документе. За све предлоге и иницијативе организација цивилног друштва који нису прихваћени од стране државних органа, а у чијој су изради у већини случајева формиране радне групе уз подршку и сарадњу међународних организација, припремљени су одговори са образложењима. О томе сведочи и чињеница да су одређене полазне основе за израду планских докумената или законодавних предлога значајно измењене током процеса консултација, као и да се од одређених решења одустало управо због оцена ОЦД које су сматрале, на пример, да циљеве јавне политике или циљне групе треба проширити или изменити, што је у појединим случајевима допринело продужењу рокова за њихову израду и усвајање.

Када је реч о Реформској агенди Републике Србије, усвојеној од стране Европске комисије, желели бисмо да истакнемо похвале од стране појединих држава чланица ЕУ које су оцениле да је Влада одговорно усвојила висококвалитетну агенду, будући да је једина земља која је међу своје реформске циљеве укључила и социјалну инклузију Рома.

Питање је на основу којих критеријума је Извештај Радне групе издвојио напредак у оснивању и раду ОЦД на локалном нивоу, посебно имајући у виду циљеве Владе Србије да подједнако изгради подстицајно окружење за рад ОЦД на сва три нивоа власти. Такође истичемо да је други Акциони план за спровођење Стратегије за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва, чија је припрема била у току током посете стручњака Радне групе, усвојен од стране Владе у јануару 2025. године.

У делу Извештаја у којем се наводи да су „учесници рекли да је Влада желела да усвоји стратегију за ОЦД, али су ОЦД бојкотовале процес из страха да ће то довести до закона о 'страним агентима'“, молимо да се има у виду да бојкот малог броја ОЦД које су одбиле или прекинуле учешће у изради Стратегије ни на који начин није омео нити утицао на позитивне оцене њеног усвајања, што се може потврдити консултацијама са другим телима Европске комисије. Ради лакшег разматрања изнетих тврдњи у погледу временског оквира, молимо да се има у виду да су иницијативу за такозвани Нацрт закона о „страним агентима“ поднела два посланика у Народној скупштини Републике Србије 2024. године, и стога се ни на који начин не може повезати са израдом стратешког документа или наводним страховима ОЦД.

Ради тачности информација изнетих у Извештају, истичемо следеће: Кроз спровођење унутрашњих реформи и усклађивање са *правним тековинама ЕУ*, од 2006. године предузети су бројни кораци ка успостављању правног и институционалног оквира за учешће грађана и организација цивилног друштва у процесима израде прописа и стратешких докумената. Закон о удружењима, који је усвојен 2009. године, израђен је у складу са највишим европским стандардима и принципима садржаним у међународним правним актима, чиме је у потпуности обезбеђена слобода удруживања. Године 2018. усвојен је сет прописа који регулишу јавно учешће у процесу доношења прописа и утврђивања јавних политика, и то: Закон о систему планирања Републике Србије (*Службени гласник РС*, бр. 30/18) са пратећим подзаконским актима, измене Закона о државној управи (*Службени гласник РС*, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 30/18 - др. закон, 47/18), као и Закон о локалној самоуправи (*Службени гласник РС*, бр. 129/07, 83/14 - др. закон, 101/16 - др. закон, 47/18).

Механизам за укључивање организација цивилног друштва у законодавни процес кроз поступак **јавног позива** дефинисан је у Смерницама за укључивање организација цивилног друштва у радне групе за израду докумената јавних политика и нацрта, односно предлога прописа, које је Влада усвојила 2020. године. Ово је поступак са унапред утврђеним критеријумима за избор и једнаким могућностима за учешће свих заинтересованих представника цивилног друштва. Почев од 2021. године до краја 2024. године, спроведено је укупно 55 јавних позива. Поред овог механизма, државни органи такође директно укључују организације цивилног друштва у радна тела.

Желели бисмо да истакнемо да је током 2024. године спроведено укупно 10 јавних позива, у којима је предложено и укључено 49 организација цивилног друштва. Према подацима које су прикупили органи државне управе у вези са бројем организација цивилног друштва

укључених у радна тела кроз друге механизме укључивања, у 2024. години укупан број организација чије су представнике именовали органи државне управе у рад радних група и привремених тела износио је 356, од чега је 201 организација укључена у радне групе, путем директних позива и поступка јавног позива, а 155 организација је укључено у рад привремених радних тела формианих одлуком Владе. Напомињемо да су неке организације чланице више радних тела и да ово није апсолутни број укључених организација. У поређењу са подацима из 2023. године, у 2024. години забележен је јасан пораст ангажовања организација цивилног друштва у привременим телима.

Као што је наведено у Извештају, у фебруару 2022. године, Влада је усвојила Стратегију за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији 2022–2030. године. Представници органа државне управе, независних тела и организација цивилног друштва, као и представници међународних организација у својству посматрача процеса, учествовали су у изради акционих планова за спровођење Стратегије за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији 2022–2023. године, укључујући и Акциони план 2025–2026. године. Сви извештаји о спровођењу акционих планова доступни су на веб-сајту Министарства <https://minlmpdd.gov.rs/dokumenta/izvestaji/>.

У Републици Србији успостављен је низ институционалних механизма за сарадњу са цивилним друштвом. У оквиру Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог, у сарадњи са цивилним друштвом, основана су саветодавна тела Владе. **Савет за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва**, основан 2023. године, кључни је механизам за сарадњу са цивилним друштвом и широка платформа за дијалог о кључним питањима која се односе на рад и активности цивилног друштва. Савет је основан са циљем јачања принципа партиципације, отворености и инклузивности процеса креирања јавних политика. Савет чини 11 (једанаест) представника организација цивилног друштва и 9 (девет) представника органа државне управе на нивоу одлучивања. Председавајући Савета је представник организације цивилног друштва. Мандат Савета је широк и обухвата праћење и анализу стања у најважнијим областима које се односе на активности и рад цивилног друштва, као што су: слобода удруживања и окупљања, слобода изражавања, укључивање грађана у процес доношења одлука, транспарентност и приступ информацијама, правни оквир за рад организација цивилног друштва, финансирање организација из јавних фондова, филантропија, пружање услуга, волонтирање, неформално образовање и грађански активизам.

Током 2024. године, Савет се редовно састајао и одржао укупно пет седница, од којих су четири одржане у другој половини године, а једна је била ванредна и одржана је на захтев бројних организација и удружења грађана, због потребе да се преиспита актуелно окружење у којем делују организације цивилног друштва у Србији. Спремност и отвореност Владе за сарадњу по свим питањима са ОЦД илуструје чињеница да је ванредна седница одржана само 48 сати након захтева ОЦД за сазивање Савета, да је одржана у Народној скупштини Републике Србије и у хибридном формату, што је омогућило учешће великог броја ОЦД, и да су током седнице, у транспарентној и отвореној дискусији, договорени даљи кораци, укључујући припрему заједничких информација о кључним темама, о којима је требало да се расправља и које је требало да буду усвојене на следећој редовној седници. Поред наведеног, на седници одржаној у децембру 2024. године, представљена је студија Националног савета омладине Србије,

која је указала на велики проблем са којим се данас суочавају активисти у Србији, а то су претње њиховој безбедности и приватности. Представници Савета из цивилног друштва указали су на друге примере сужавања простора за деловање цивилног друштва. Седница је завршена договором да Савет треба да развије модел како би Савет требало да реагује (смернице) и у којим случајевима.

Након одлуке чланова и њихових заменика из цивилног сектора да у наредном периоду не учествују у раду и не присуствују седницама Савета, те да замрзну своје чланство у овом телу Владе Републике Србије, Савет није заказивао даље седнице.

Савет за праћење спровођења препорука механизма УН за људска права, у чијем раду учествује 17 државних органа, укључујући независна тела за људска права, Заштитника грађана, Повереника за равноправност и Повереника за информације од јавног значаја, такође укључује Платформу организација цивилног друштва, коју чини 26 организација и чијом је стручношћу развијен План за праћење спровођења препорука УН за људска права. Током 2024. и 2025. године одржано је пет седница Савета на којима су разматране теме од значаја за унапређење људских права у Србији.

У циљу успостављања отвореног, демократског процеса комуникације између свих заинтересованих страна, изградње културе компромиса, подстицања толеранције и међусобног разумевања, Влада је 2020. године први пут увела институт **Друштвеног дијалога**. Усвојене су Смернице за њихову организацију и спровођење закључака донетих током друштвеног дијалога, који се воде уз пуно поштовање различитости у мишљењима, политичким и другим ставовима. Од јануара 2021. године, Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог организовало је 68 друштвених дијалога, у којима је учествовало више од 4.000 представника државних органа и институција, јединица локалне самоуправе, академске заједнице, националних савета националних мањина, активиста и организација цивилног друштва, међународних организација, стручњака и истакнутих појединаца из различитих друштвених области. Значајан број друштвених дијалога био је посвећен остваривању и унапређењу права најугроженијих друштвених група, особа са инвалидитетом, припадника националних мањина, посебно ромске националне мањине, старијих лица, затим родној равноправности, питањима менталног здравља деце и младих, дискриминацији ЛГБТИ особа и говору мржње. Ова платформа друштвеног дијалога првенствено је омогућила ОЦД да изнесу своје ставове и запажања о свим осетљивим друштвеним темама.

Контакт тачке за сарадњу са цивилним друштвом именоване су у свим органима јавне управе. Укупно 256 контакт особа именовано је у органима јавне управе на сва три нивоа власти, а њихови контакт подаци објављени су на веб-сајтовима њихових институција и у бази података Контакт тачака објављеној на веб-сајту Министарства.

У циљу обезбеђивања финансијске одрживости цивилног сектора, Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог је у септембру 2024. године покренуло нову апликацију на свом веб-сајту под називом Календар јавних конкурса, у коју су сви органи јавне управе у обавези да уносе податке о годишњим планираним јавним конкурсима за организације цивилног друштва. Ово је значајно унапредило транспарентност рада органа јавне управе у погледу начина финансирања ОЦД из буџета. Такође се обезбеђују благовремене информације које омогућавају правовремену припрему предлога пројеката и програма, као и повећање видљивости јавних конкурса за

финансирање пројеката и програма организација цивилног друштва из буџетских средстава. У апликацију је унето око 500 јавних конкурса за 2024. годину.

Министарство је израдило „Предлог критеријума и смерница за пружање нефинансијске подршке организацијама цивилног друштва од стране органа јавне управе“, о којем су консултоване организације цивилног друштва и представници јединица локалне самоуправе. У сарадњи са ЕУ Ресурс центром за цивилно друштво у Србији, у новембру 2024. године одржана је обука за организације цивилног друштва „Обука за финансијску одрживост“, која је била намењена представницима неформалних група (учествовало је 19 представника неформалних група и ОЦД). Национална академија за јавну управу је 2024. године спровела обуку: „Финансирање програма од јавног интереса које спроводе удружења“ (у оквиру општег програма обуке државних службеника за 2024. годину) са 20 учесника. У сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина – Савезом градова и општина Србије (СКГО), спроведене су три дводневне обуке на тему „Финансирање програма од јавног интереса које спроводе удружења“. Обуке су део Секторског програма сталног стручног усавршавања запослених у јединицама локалне самоуправе, који је део Општег програма обуке запослених у јединицама локалне самоуправе за 2023. годину. Ове обуке имају за циљ јачање капацитета јединица локалне самоуправе у обезбеђивању транспарентности у избору и додели средстава и праћењу спровођења програма и пројеката које спроводе организације цивилног друштва. Обуци је присуствовало укупно 58 државних службеника јединица локалне самоуправе.

Што се тиче импликација да су незаконите одлуке и радње довеле до уклањања заштићених споменика културе, што је наводно угрозило ОЦД и запослене Завода за заштиту споменика културе, наглашавамо да ниједан од горе поменутих институционалних механизма за заштиту људских права, који укључују заштиту културних права, а који су доступни сваком грађанину Републике Србије, удружењу, организацији или институцији, није активиран. Влада Републике Србије константно позива на дијалог и артикулацију различитих мишљења коришћењем доступних механизма у оквиру самих институција, што омогућава упознавање са чињеничним стањем и размену мишљења свих заинтересованих друштвених актера.

Као и остали органи јавне управе, Министарство правде Републике Србије је у априлу 2022. године именovalo контакт тачку (особу) за сарадњу са организацијама цивилног друштва и о именовању контакт тачке обавестило Национални конвент о Европској унији (НКЕУ).

Одлуком министра правде о формирању радних група за израду сета правосудних закона у циљу њиховог усклађивања са уставним амандманима, професионална удружења судија и јавних тужилаца, која су уједно и чланови Националног конвента о ЕУ, укључена су као чланови радних група. Штавише, званични записници са састанака радних група су континуирано достављани ОЦД, а одржавани су и додатни састанци са ОЦД ради разматрања нацрта закона.

Министарство правде је 23. септембра 2022. године организовало округли сто са представницима Радне групе НКЕУ и представницима коалиције ПрЕУговор, на којем су разматрани радни текстови сета правосудних прописа.

Такође, Министарство правде је 9. маја 2023. године организовало састанак са представницима НКЕУ на којем су разматрани извештаји о спровођењу АП23 и

анализирана питања мањинских права и заштите података. Састанку су присуствовали представници релевантних државних органа, ОЦД и Министарства правде.

Министарство правде је 26. октобра 2023. године организовало састанак са представницима ОЦД НКЕУ и његове Радне групе за Поглавље 23. Сврха састанка била је разматрање ставова представника ОЦД о важним тачкама у контексту испуњавања привремених мера у оквиру Поглавља 23.

Штавише, још један састанак са представницима НКЕУ одржан је 21. децембра 2023. године и тицао се рада на кривичном законодавству. Конкретно, представници Министарства правде, заједно са члановима Радне групе за израду Кривичног законика, као и члановима Радне групе за израду Законика о кривичном поступку, разговарали су са представницима ОЦД о досадашњем напретку у овој области. Сврха састанка била је разматрање ставова представника ОЦД о важним тачкама у контексту измена и допуна Кривичног законика и Законика о кривичном поступку.

Коначно, 21. фебруара 2024. године, Министарство правде је организовало састанак са представницима релевантних ОЦД, чланица НКЕУ, на тему нове Стратегије за борбу против корупције и пратећег Акционог плана, са циљем појашњења најновијих интервенција у тексту, пре него што Стратегија уђе у процес усвајања.

Након израде Нацрта кривичног законика, Нацрта законика о кривичном поступку и Нацрта закона о правосудној академији, јавна расправа је одржана у периоду од 1. октобра до 1. новембра 2024. године. У оквиру ње, организована су 4 округла стола за Нацрт закона о изменама и допунама Кривичног законика и Нацрт закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку (9. октобра у Нишу, 16. октобра у Крагујевцу, 23. октобра у Новом Саду и 30. октобра у Београду). Такође, организована су 4 округла стола са циљем дискусије о Нацрту закона о правосудној академији (10. октобра у Нишу, 17. октобра у Крагујевцу, 24. октобра у Новом Саду и 31. октобра у Београду). Од великог је значаја истаћи да су представници Удружења судија Србије, Удружења тужилаца Србије, Удружења судија прекршајних судова Републике Србије, Удружења судија и тужилаца Србије и Форума судија Србије били активно укључени као чланови Радне групе за израду Закона о правосудној академији, као и други представници ОЦД, укључујући представнике Радне групе Националног конвента о ЕУ за Поглавље 23, који су били укључени као посматрачи.

Што се тиче слободе окупљања конкретно, Устав Републике Србије (*Службени гласник РС*, бр. 98/2006 и 115/2021), у члану 54, гарантује слободу мирног окупљања, док Закон о јавном окупљању (*Службени гласник РС*, бр. 6/2016) ближе уређује јавна окупљања у Републици Србији.

Закон о јавном окупљању ступио је на снагу 5. фебруара 2016. године, замењујући претходни Закон о окупљању грађана. Уведене су нове одредбе које имају за циљ пружање већих права организаторима јавних окупљања, пре свега у погледу продужења рока за пријављивање окупљања на 5 дана пре времена одређеног за почетак окупљања, и у погледу укидања обавезе организатора да пријављују окупљања у затвореном простору, као и верске и друге традиционалне скупове, и спонтана окупљања.

Овим Законом задржане су одредбе које се односе на поштовање основних људских слобода и права, па тако окупљање није дозвољено на месту на којем, због његових

карактеристика или посебне намене, постоји ризик од угрожавања безбедности људи и имовине, јавног здравља, морала, права других, или безбедности Републике Србије. Овим местима сматрају се простори испред здравствене установе, школе, предшколске установе, као и простори испред објеката од стратешког и посебног значаја за одбрану и безбедност Републике Србије. Окупљање такође није дозвољено на местима где се чином окупљања крше људска и мањинска права и слободе других, угрожава морал или на местима затвореним за јавност.

Закон не прописује да Министарство унутрашњих послова одобрава јавна окупљања, већ да може донети Решење о забрани јавног скупа ако се утврди да постоји један од следећих разлога:

- 1) Угрожена је безбедност људи и имовине, јавно здравље, морал, права других или безбедност Републике Србије;
- 2) Циљеви скупа су усмерени на позивање или подстицање на оружане сукобе или употребу насиља, кршење људских и мањинских права и слобода других, или на подстицање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње или нетрпељивости;
- 3) Постоји ризик од насиља, уништавања имовине или других облика нарушавања јавног реда у већем обиму;
- 4) Скуп је противан одредбама овог Закона.

Надлежне организационе јединице Министарства унутрашњих послова према месту одржавања скупа, у сваком конкретном случају, спроводе процену безбедности која подразумева процену безбедносних ризика и претњи догађају и од догађаја, и ако се утврди да постоји један или више горе наведених разлога, доноси се одлука о забрани скупа. Рок за доношење такве одлуке је најкасније 96 сати пре пријављеног времена почетка скупа. На донету одлуку дозвољена је жалба, али она не одлаже извршење одлуке. Жалба се подноси Министарству унутрашњих послова у року од 24 сата од пријема одлуке, а Министарство одлучује о жалби без одлагања, а најкасније у року од 24 сата од пријема жалбе. Против одлуке може се покренути управни спор пред надлежним судом.

Министарство унутрашњих послова је 21. јуна 2022. године примило од Горана Милетића (Civil Rights Defenders) пријаву за јавни скуп под називом „EuroPride 2022“, који је требало да се одржи 17. септембра 2022. године у Београду, испред зграде Народне скупштине, уз шетњу улицама града до Калемегданског парка – Доњи град. Одлуком Полицијске станице Стари град, у складу са чланом 8, став 1, тачка 3 Закона о јавном окупљању, јавни скуп није дозвољен на наведеној рути, имајући у виду да је „Српски антиглобалистички покрет“ пријавио скуп у исто време, са циљем промоције породице и породичних вредности, чиме се стварао ризик од насиља, уништавања имовине или других облика нарушавања јавног реда у већем обиму. Јавни скуп у организацији „Српског антиглобалистичког покрета“ такође није дозвољен одлуком Полицијске станице Врачар. Поступајући по жалбама оба организатора, Министарство унутрашњих послова донело је другостепене одлуке којима су жалбе одбијене као неосноване, након чега је организатор скупа „EuroPride 2022“ поднео жалбу Управном суду, која је такође одбијена.

Упркос наведеном, јавни скуп „EuroPride 2022“ је одржан 17. септембра 2022. године у Београду, испред Уставног суда Републике Србије и на стадиону „Ташмајдан“, уз

присуство око 5.000 учесника. Том приликом, на јавном простору испред Храма Светог Саве, одржан је скуп од око 150 лица са транспарентима против скупа „EuroPride 2022“, док је у зони Карађорђевог парка било око 250-300 лица (спортских навијача) који су активирали неколико пиротехничких средстава и дошли у сукоб са полицијом. Приведено је 87 лица, повређено је 13 полицајаца, а оштећено је 6 полицијских возила.

Припадници Министарства унутрашњих послова, у складу са својим законским овлашћењима, предузимају законом прописане мере и радње у циљу несметаног и безбедног одржавања јавних скупова, поштујући право на слободно окупљање грађана које је гарантовано Уставом, у потпуности подржавајући владавину права. У истом духу, у складу са својим мандатом и надлежностима, поштујући принципе савремених стандарда за поступање полиције, предузимају активности усмерене на заштиту безбедности људи и имовине, као и активности на очувању стабилног јавног реда и мира.

Са циљем изражавања незадовољства поводом пада надстрешнице на железничкој станици у Новом Саду 1. новембра 2024. године, као и са циљем подршке сродним студентским захтевима, у Републици Србији је у периоду од 2. новембра 2024. до 28. априла 2025. године одржано јавних скупова на 14.471 локацији, а на њима је учествовало 2.618.097 лица, док је саобраћај био блокиран на 7.911 локација.

Због нарушавања јавног реда и мира током наведених јавних скупова, као и због напада на њихове учеснике, у сарадњи са надлежним правосудним органима, процесуирано је 139 лица због прекршаја и 89 лица због кривичних дела.

Налази у вези са наводним ризицима којима су били изложени учесници протеста су нејасни. Наиме, Врховно јавно тужилаштво не располаже информацијама да у било ком прекршајном или кривичном поступку покренутом по службеној дужности од стране надлежног државног органа, укључујући и јавно тужилаштво, није поступано у складу са предвиђеним принципом законитости прекршајног или кривичног гоњења.

Штавише, Врховно јавно тужилаштво нема информација да је у било ком случају Јавног тужилаштва принцип законитости замењен политичким притиском или утицајем. Не треба очекивати да, уколико лице изврши прекршај или кривично дело кажњиво по закону, неће бити кривично гоњено у складу са правилима поступка и материјалне одговорности.

3. Право на недискриминацију

У вези са наводима у Извештају да је Закон о социјалној карти довео до потенцијалне дискриминације и губитка социјалних давања (права) за Роме, истичемо да наведено не одговара стварном стању јер иза ових навода не стоји никаква аргументација.

Закон о социјалној карти није довео до било какве стварне или потенцијалне дискриминације било које етничке групе у Републици Србији, укључујући и Роме. Закон је неутралан и не садржи никакве одредбе у односу на било коју етничку групу. Закон не прописује никакве услове за остваривање права, што значи да не може и нема никакав утицај на остваривање права. Услови за остваривање права прописани су другим законом, Законом о социјалној заштити. Закон о социјалној карти је закон о успостављању техничког регистра, регистра под називом Социјална карта, из којег се подаци користе као

чињенице у управном поступку од стране надлежног органа. Коришћење података у својству чињеница, односно тачних и ажурних података, при остваривању права, је друштвено оправдан циљ против којег нико не може имати примедбу или замерку.

Треба напоменути да је Република Србија већ доставила одговоре и контрааргументе институцијама Европске уније у вези са сличним нетачним наводима који се тичу Закона о социјалној карти. Тако је на састанку Комитета за стабилизацију и придруживање одржаном 11. децембра 2024. године изразила неслагање са Извештајем Европске комисије за 2024. годину који се односи на Поглавље 19, у делу који се односи на регистар Социјалне карте, и пружила неопходне аргументе. Поред тога, на састанку Подкомитета ЕУ-Србија за истраживање и иновације, информационо друштво и социјалну политику одржаном 5. фебруара 2025. године, Србија је још једном изнела одговарајуће аргументе о наведеној теми и надамо се да је овај састанак ставио тачку на сва спекулисања и дезинформације о овом Закону (као доказ нашој тврдњи је чињеница да оперативни закључци са састанака не садрже ниједну обавезу која се односи на Регистар Социјалне карте).

Република Србија у потпуности признаје значај потпуне и ефикасне заштите права особа са инвалидитетом и побољшања њиховог положаја у друштву. У том контексту, Србија континуирано усклађује своје прописе и јавне политике са стандардима Европске уније и одредбама Конвенције Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом, коју је ратификовала 2009. године.

Основ правног оквира представља **Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом** (*Службени гласник РС*, бр. 33/2006 и 13/2016), који забрањује све облике дискриминације и обезбеђује поштовање људских права, достојанства и равноправног учешћа особа са инвалидитетом у свим аспектима друштвеног живота. Закон такође обезбеђује њихово активно учешће у процесима доношења одлука које директно утичу на њихова права.

Влада Републике Србије је основала Савет за особе са инвалидитетом као стручно и саветодавно тело у којем једну трећину чланства чине представници особа са инвалидитетом и чији је задатак да покреће мере за усклађивање политика Владе Републике Србије у областима које се односе на особе са инвалидитетом. Савет за особе са инвалидитетом представља директан начин утицаја на све политике које предлаже, усваја и спроводи Влада Републике Србије.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Сектор за заштиту особа са инвалидитетом, кроз програмски и стално отворен конкурс, подржава програме или обезбеђује недостајући део средстава за финансирање програма савеза удружења особа са инвалидитетом.

Средства за овај конкурс обезбеђена су из буџета Републике Србије, чиме се обезбеђује финансирање програма усмерених на инклузију особа са инвалидитетом у свим областима

друштвеног живота на равноправној основи јачањем партнерства са организацијама особа са инвалидитетом и подизањем нивоа свести у друштву о положају и потребама особа са инвалидитетом.

Република Србија остаје снажно посвећена изградњи инклузивног друштва и наставља да развија и спроводи мере које ће допринети видљивости, активном учешћу и пуној равноправности особа са инвалидитетом у складу са највишим европским и међународним стандардима.

Закон о здравственој заштити (*Службени гласник РС*, бр. 25/19, 92/23) гарантује грађанима Републике Србије и свим лицима која бораве или се налазе у Србији право на здравствену заштиту под једнаким условима. Ово укључује превенцију, лечење, као и социјалну и професионалну интеграцију лица са здравственим и другим проблемима. Овим Законом обезбеђује се једнак приступ здравственој заштити за све, укључујући људе у руралним и удаљеним подручјима, особе са инвалидитетом, припаднике ЛГБТК популације, људе који живе са ХИВ-ом, децу, старије особе, људе који користе дроге, затворенике, интерно расељена лица и Роме. У оквиру јавне здравствене заштите у Републици Србији, здравствене услуге се пружају под једнаким условима особама са инвалидитетом и особама са интелектуалним тешкоћама. Наиме, при пружању здравствене заштите, корисник не сме бити дискриминисан на основу пола, језика или физичког или менталног инвалидитета. Овим лицима су такође гарантована права из здравственог осигурања (укључујући, између осталог, превенцију болести и рано откривање, рехабилитацију, медицинско-техничка помагала, итд.). Особе са инвалидитетом, наравно, уживају и сва друга права која произилазе из система здравственог осигурања и права пацијената (као што су право на: информације, обавештење, слободан избор лекара, друго лекарско мишљење, приватност и поверљивост информација, самоодлучивање и пристанак, приступ медицинској документацији, тајност података) и ни на који начин нису дискриминисане у погледу ових права.

Више од 95% становништва у Републици Србији има обавезно здравствено осигурање. Закон о здравственом осигурању (*Службени гласник РС*, бр. 25/19, 92/23) дефинише бројне основе за осигурање, што ефективно елиминише могућност да неки грађани не буду покривени здравственим осигурањем. Чак и ако лице не испуњава ниједан од прописаних основа за осигурање, члан 17. Закона о обавезном здравственом осигурању омогућава му да буде укључено у обавезно здравствено осигурање на лични захтев.

Закон о правима пацијената (*Службени гласник РС*, бр. 45/13, 25/19), као и Закон о заштити лица са менталним сметњама (*Службени гласник РС*, бр. 45/13) и Национални програм заштите менталног здравља (2019–2026), обезбеђују да лица са менталним сметњама имају право на адекватну заштиту менталног здравља кроз превенцију, негу, лечење и рехабилитацију. Ова лица такође имају право на једнак приступ здравственим услугама, у складу са својим здравственим потребама, уз примену најмање рестриктивних мера лечења. Лечење лица са менталним поремећајима спроводи се у психијатријским установама и домовима здравља, са циљем пружања најефикасније медицинске помоћи.

Оно на чему треба радити је даље приближавање правима особа са инвалидитетом, као и други облици сарадње и партнерства са организацијама и удружењима особа са инвалидитетом. (На пример, учешће у изради прописа који их се тичу, давање мишљења о конкретним законима и подзаконским актима, промотивне активности, итд.) У том погледу, Министарство здравља успоставља директну сарадњу са бројним удружењима одржавањем заједничких састанака и семинара, са циљем директног информисања о проблемима са којима се ове особе суочавају у оквиру здравственог система. Ова сарадња, заједно са иницијативама које пружају удружења, чини основу за креирање прописа, посебно оних који се односе на медицинску рехабилитацију и права на медицинско-техничка помагала, у циљу побољшања остваривања права из обавезног здравственог осигурања, првенствено права на здравствену заштиту, у складу са стварним капацитетима система обавезног здравственог осигурања. Поред превенције, потребан је мултисекторски приступ, који омогућава пружање холистичке подршке женама са инвалидитетом, како би се кроз рад са женама са инвалидитетом дошло до тачке у којој оне могу да подржавају једна другу, остану безбедне, подижу здраве породице и допринесу јачем, мирнијем и инклузивнијем друштву, што су циљеви свих организација УН и СЗО.

Истовремено, на свим нивоима здравствене заштите, упоредо са развојем адекватне подршке здравствене заштите, улажу се напори да се побољша сензитивност здравственог особља у раду са особама са потешкоћама у развоју и инвалидитетом. Последњих година, у оквиру заједничког Пројекта раног развоја Министарства здравља и УНИЦЕФ-а, развијени су алати, упитници за здравствено особље и брзи скрининг за процену развоја деце, односно алати за препознавање развојних одступања.

У области заштите менталног здравља постоји 6 центара за ментално здравље, а планирано је повећање броја центара у 2025. години. Формирана је радна група за спровођење Програма заштите менталног здравља за период 2019–2026. године. Одржавају се обуке за педијатре и психологе запослене на нивоу примарне здравствене заштите. Релевантне здравствене инспекције континуирано врше контроле у установама здравствене и социјалне заштите ради спречавања принудних медицинских интервенција и процене оправданости примене мера принуде.

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ је кроз Информациони систем – Служба јавног здравља (СЈЗ), омогућио унос података за особе оболеле од ретких болести од септембра 2021. године, а од 2019. године прикупља податке о деци са развојним потешкоћама. Деведесет педијатара из домова здравља широм земље обучено је за коришћење регистра за децу са развојним потешкоћама. У циљу јачања капацитета примарне здравствене заштите, у развојним саветовалиштима успостављене су педијатријске службе за породично оријентисане ране интервенције код деце са потешкоћама и развојним поремећајима и њихових породица (процена, планирање, интервенције на недељном нивоу у кућном окружењу, интеграција и подршка других сектора). У ову иницијативу укључено је деветнаест домова здравља.

Континуирано се улажу напори на унапређењу компетенција здравствених радника и здравствених сарадника у пружању квалитетне здравствене заштите и неге особама са инвалидитетом, у складу са концептом инвалидности заснованим на људским правима. Бесплатна ХПВ вакцинација је омогућена за све дечаке и девојчице узраста од 9 до 19 година, укључујући децу и младе са инвалидитетом.

Године 2021. донет је Правилник о ближим условима за оснивање центара за ментално здравље у заједници (*Службени гласник РС*, бр. 85/2021), усклађен са Законом о здравственој заштити (*Службени гласник РС*, бр. 25/2019), Законом о заштити лица са менталним сметњама (*Службени гласник РС*, бр. 45/2013), Програмом заштите менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године и Акционим планом за спровођење Програма заштите менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године.

Република Србија је успоставила механизме за обезбеђивање родне равноправности на свим нивоима – националном, покрајинском и локалном. У оквиру Владе Републике Србије формирано је Координационо тело за родну равноправност, усвојена је Стратегија за спречавање и сузбијање родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године (*Службени гласник РС*, бр. 47/21), заједно са предложеним Акционим планом (2021–2023). Такође је усвојена Стратегија родне равноправности за период 2021–2030. године (*Службени гласник РС*, бр. 103/21-4) са Акционим планом (2022–2023), а нацрт новог Закона о равноправности жена и мушкараца тренутно је у процесу усвајања (<https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/300817/300817-vest15.html>). Родно буџетирање је уведено у јавне финансије. Усвојени су Закон о забрани дискриминације и Закон о спречавању злостављања на раду. Једна од најважнијих превентивних мера је усвајање Закона о спречавању насиља у породици 2016. године, који је ступио на снагу у јуну 2017. године. Развијен је Национални програм за очување и унапређење сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије. У сарадњи са УНФПА и другим министарствима, Министарство здравља је учествовало у изради СОП-ова за родно засновано насиље над избеглицама, расељеним лицима и мигрантима. Велики број здравствених радника је обучен за препознавање и документовање насиља. Циљ свих ових докумената је предузимање мера и увођење прописа за искорењивање дискриминације засноване на полу и роду у Србији. У оквиру Службе јавног здравља креирана је централна база података за прикупљање података из здравствених установа о родно заснованом насиљу, пратећи образац из Посебног протокола Министарства здравља Републике Србије за заштиту и поступање са женама изложеним насиљу. Израђено је „Стручно методолошко упутство за израду појединачног извештаја – Сумња на злостављање жена“, које је представљено на онлајн радионици за координаторе за превенцију родно заснованог насиља, у организацији Института за јавно здравље Србије. Кроз Службу јавног здравља (СЈЗ), 6. априла 2022. године покренута је база података за унос појединачних извештаја – Сумња на злостављање жена, за унос података за 2021. годину и надаље. Здравствене установе су именовале координаторе за превенцију родно заснованог насиља.

Пружање здравствене заштите лицима која траже привремену заштиту

Према законодавству Републике Србије, лица која траже привремену заштиту могу остваривати право на здравствену заштиту под одређеним условима. Према Закону о здравственој заштити, лица која су у поступку добијања статуса избеглице или којима је одобрена привремена заштита у Србији имају право на здравствену заштиту у оквиру здравственог система земље.

Основни услови под којима лица која траже привремену заштиту могу остваривати право на здравствену заштиту су следећи:

Право на здравствену заштиту

Лица која су смештена у центрима за азил или којима је одобрена привремена заштита имају право на примарну, секундарну и терцијарну здравствену заштиту. Прво им се пружа хитна медицинска помоћ, а затим се, уколико је потребно, могу упутити на даље лечење.

Пристап здравственим установама

Лица са статусом тражиоца азила, као и она којима је одобрена привремена заштита, могу користити услуге центара примарне здравствене заштите (*дом здравља*) и других здравствених установа. Ова лица су дужна да се региструју у оквиру здравственог система, што укључује издавање здравствене књижице и регистрацију у Регистар осигураних лица.

Здравствено осигурање

Према српском закону, лица са статусом избеглице или лица којима је одобрена привремена заштита имају право на здравствено осигурање које се финансира из буџета Републике Србије. Ово осигурање им омогућава бесплатан пристап здравственим услугама.

Користићење здравствених услуга

Да би користила здравствене услуге, лица са привременим статусом морају се регистровати у надлежној здравственој установи и обратити се лекарима опште праксе у локалним домовима здравља. Уколико постоји потреба за специјалистичком негом, лекари ће их упутити на даље лечење.

Одлука о здравственој заштити

Здравствену заштиту пружа Министарство здравља, у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, док су друге институције укључене у помоћ мигрантима и избеглицама одговорне за специфичне случајеве у оквиру привремене заштите.

Стога, лица која траже привремену заштиту у Србији имају право на бесплатан пристап здравственим услугама и здравствено осигурање, под условом да се региструју и користе расположиве здравствене установе.

Тренутно се спроводи пројекат Европске уније „Подршка ЕУ управљању миграцијама – Приступ здравственој заштити III“. Пројекат обезбеђује приступ неопходној здравственој заштити мигрантима, избеглицама и тражиоцима азила у Србији. Обухвата пружање медицинских услуга на свим нивоима, од основне неге до специјализованих третмана. Пројекат укључује ангажовање лекара и другог особља, набавку лекова и обезбеђивање чистих и безбедних услова живота у прихватним центрима. Кроз овај пројекат, здравствене услуге се активно пружају свим категоријама мигрантског становништва на свим нивоима (примарном, секундарном и терцијарном), у потпуности и равноправно као и грађанима Србије.

Пројекат се заснива на три главне компоненте – пружање здравствених услуга, набавка лекова и медицинског материјала и спровођење хигијенско-епидемиолошких мера у колективним смештајима за мигранте.

У Србији постоје центри за азил и транзитно-прихватни центри за мигранте. Сваки центар има медицинску амбуланту, а кроз пројекат су у овим амбулантама запослени медицински тимови. Медицински тим чине лекар, медицинска сестра/техничар и психолог. У два породична кампа, тимови укључују и патронажне сестре. Тренутно су сви мигрантски центри попуњени свим члановима тима како је предвиђено пројектом, што значи да сваки медицински тим укључује лекара, медицинску сестру и психолога, док породични кампови укључују и патронажну сестру. Медицински тим пружа услуге примарне здравствене заштите свим члановима мигрантске популације смештене у овим центрима. Они који не бораве у колективним центрима (најчешће лица из Украјине), већ у приватном смештају, примају примарну здравствену заштиту у локалним здравственим центрима (*домови здравља*). Секундарна и терцијарна здравствена заштита пружа се у општим или специјализованим болницама, клиничким центрима и другим установама, у зависности од тога у коју секундарну или терцијарну установу пацијента упуту лекар примарне здравствене заштите.

Министарство здравља је потписало Меморандум о сарадњи са Институтом за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ у области надзора и организације рада локалних института за јавно здравље. Са локалним институтима за јавно здравље (у подручјима где се налазе мигрантски кампови) потписани су Меморандуми о сарадњи како је предвиђено Уговором о додели средстава потписаним са ЕУ. Према овим меморандумима, локални институти, према утврђеном распореду, пружају „ДДД“ услуге (дезинфекција, дезинсекција, дератизација и дезошињавање) у мигрантским центрима. Такође спроводе хигијенско-епидемиолошки надзор, укључујући узорковање воде и хране, и одговорни су за имунизацију. Поред тога, кроз централизован систем јавних набавки, набављају се лекови, медицинска средства и опрема према захтевима медицинског особља из мигрантских центара, у складу са стварним потребама.

Министарство здравља такође има успешну сарадњу са међународним организацијама, као што су: УНИЦЕФ, са којим сарађује у области вакцинације деце из мигрантске

популације; УНХЦР, првенствено у лечењу пацијената којима је потребна скупа терапија, често кроз донације лекова или покривање трошкова лечења за одређене пацијенте. Такође бисмо желели да истакнемо Дански савет за избеглице, који је првобитно био водећи партнер на пројекту „МАДАД“ и са којим настављамо да сарађујемо на пружању здравствене заштите расељеним лицима из Украјине и тешким случајевима у оквиру мигрантске популације, с обзиром на њихову активност на терену. Друге организације са којима је успостављена сарадња у домену здравља миграната укључују PIN (People in Need) – за ментално здравље, ADRA – за финансијску подршку у набавци лекова за лица из Украјине, CRPC (Crisis Response and Policy Centre) – за заштиту људских права у здравству и образовању, са посебним фокусом на рањиве друштвене групе, ИОМ (Међународна организација за миграције) – за побољшање квалитета и стандарда смештаја миграната, IAN (International Aid Network). Сарадња са овим организацијама олакшава праћење и реаговање у различитим ситуацијама, посебно оним које нису обухваћене или предвиђене пројектом.

У делу Извештаја који се односи на перцепцију дискриминације, говор мржње, и у контексту навода изнетих у овом делу Извештаја, истичемо да је у оквиру Шестог циклуса мониторинга, извештај Европске комисије против расизма и нетолеранције Савета Европе (ЕКРИ) о Србији, од 27. јуна 2024. године, оценио да је од претходног циклуса извештавања (2017) „постигнут напредак и развијене су добре праксе у бројним областима“, попут напретка у раду Поверенице за равноправност, уклањања дискриминаторног садржаја из уџбеника и наставног материјала, спровођења иницијатива за инклузију и заштиту ЛГБТИ особа на радном месту од стране ОЦД и у сарадњи са институцијама, и напретка у области говора мржње и борбе против насиља мотивисаног мржњом (усвајање смерница и именовање контакт особа у тужилаштвима). Између осталог, признат је и значај усвајања измена Закона о забрани дискриминације 2021. године, што је такође довело до одређених резултата у погледу интеграције и инклузије Рома. Према ЕКРИ, значајан напредак је постигнут у решавању проблема недостатка личних докумената за Роме и у предузимању посебних мера за диверсификацију полицијских снага запошљавањем припадника мањинских група.

ЕКРИ је Србији упутио 15 препорука, од којих су две приоритетне: израда закона о истополним партнерствима и спровођење свеобухватне студије о различитим облицима говора мржње у Србији, његовим изворима и утицају на циљне групе, са циљем развијања и спровођења мера за превенцију и борбу против ових појава. С тим у вези, Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог је предложило, у оквиру ИПА 2025-2027, свеобухватну анализу говора мржње у Републици Србији, чије се спровођење очекује у наредном периоду. Што се тиче усвајања закона о истополним партнерствима, чији је нацрт припремљен, очекује се наставак дијалога са ОЦД које раде на заштити права ЛГБТКИ+ особа.

Ради тачности информација, скрећемо пажњу на чињеницу да је Закон о родној равноправности усвојен 2021. године и да је у потпуности усклађен са директивама ЕУ.

Уставни суд је Одлуком бр. 1Uz-85/2021 од 27. јуна 2024. године покренуо поступак за утврђивање уставности Закона о родној равноправности.

Истовремено, наглашавамо да се Стратегија родне равноправности 2021-2030, са пратећим Акционим планом, спроводи без прекида и континуирано, и да је питање родне равноправности гарантоване Уставом у врху приоритета Владе, што показује и чињеница да је нови Акциони план за њено спровођење усвојен 21. фебруара 2025. У изради Акционог плана учествовао је значајан број државних органа, удружења и фондација, а подршку су пружили бројни међународни партнери, укључујући и ЕУ.

Тврдње да је „стратегија за ЛГБТИК+ питања каснила неколико година, а неки су веровали да је то због Православне цркве“ нису тачне. С обзиром на то да наведени документ никада није био планиран за израду, укључујући и Акционим планом за спровођење Програма рада Владе, посебно истичемо чињеницу да је у јуну 2024. године ЕКРИ упутио две препоруке Републици Србији: 1) разрада Нацрта закона о истополним партнерствима, уз учешће широког спектра организација цивилног друштва ангажованих на побољшању положаја ЛГБТИ особа, и 2) израда и спровођење посебне ЛГБТИ стратегије и пратећег акционог плана, у складу са Општом препоруком ЕКРИ бр. 17, коју ЕКРИ планира да учини мером у области заштите права ЛГБТИ особа, и такође уз учешће широког спектра организација цивилног друштва ангажованих на побољшању положаја ЛГБТИ особа. Општа препорука ЕКРИ бр. 17 о спречавању и борби против нетолеранције и дискриминације према ЛГБТИ особама усвојена је 28. јуна 2023. године.

Када је реч о Недељи поноса, која се у Београду континуирано одржава десет година без инцидената, желимо да подсетимо да је и Београд Прајд 2024. протекао мирном шетњом и у добром расположењу учесника, да је 12. Недељу поноса пратио низ догађаја, којима су присуствовали чланови Владе, министар за људска и мањинска права и друштвени дијалог, министарка за европске интеграције, министарка за науку, технолошки развој и иновације, као и бројни други представници Владе.

Што се тиче ставова изнетих у Извештају о скупу EuroPride одржаном у септембру 2022. године у Београду, који је био први такав догађај ван Европске уније и Европског економског простора, а који износе низ неоснованих и неодговорних оптужби упућених највишим представницима Републике Србије, желимо да вас подсетимо да су, уз поштовање и толерисање свих недостатака у организацији догађаја од стране ОЦД које се баве ЛГБТИК+ правима, власти Републике Србије пружиле сву неопходну помоћ и подршку за организацију догађаја. Током манифестације EuroPride одржано је преко 130 догађаја, уз учешће највиших државних званичника, укључујући председницу Владе и неколико министара. Манифестацији EuroPride је присуствовао велики број познатих међународних гостију, укључујући комесарку ЕУ за равноправност, комесарку Савета Европе за људска права, 12 посланика Европског парламента итд.

У циљу спречавања дискриминације и побољшања положаја деце, младих и особа са инвалидитетом, Министарство је само у четвртм кварталу 2024. године одржало пет

друштвених дијалога, током којих удружења и организације цивилног друштва нису изнеле оцене наведене у Извештају о дискриминацији и говору мржње према особама са инвалидитетом (друштвени дијалог на тему „Модел поддршке деци и младима са интелектуалним тешкоћама“, три друштвена дијалога под називом „Резултати унапређења и заштите менталног здравља младих на локалном нивоу“, у Новом Саду, Крушевцу и Нишу, и „Политике приступачности изграђеног окружења – Србија на путу ка Европској унији“).

Стратегија за социјално укључивање Рома у Републици Србији 2022–2030. усклађена је са Стратешким оквиром ЕУ за Роме за равноправност, инклузију и учешће 2020–2030. и Декларацијом партнера Западног Балкана из 2019. године о интеграцији Рома у процесу проширења ЕУ (Познањска декларација). Поводом петогодишњег прегледа спровођења Познањске декларације у земљама Западног Балкана, који је представљен на Савету стручњака за ромска и путничка питања ADI-ROMA Савета Европе у априлу 2025. године, идентификован је напредак Републике Србије у релевантним областима, укључујући и предузимање мера против дискриминације и циганизма. Према Извештају о спровођењу Акционог плана 2022–2024. за спровођење Стратегије за социјално укључивање Рома у Републици Србији (2022–2030) из 2024. године, спроведен је низ активности, између осталог, за оснаживање Рома да реагују против циганизма као облика расизма и дискриминације, обуке за запослене у јединицама локалне самоуправе, државне службенике и послодавце, као и други програми обуке који укључују теме о циганизму

Предлог закона о потврђивању Споразума између Европске уније и Републике Србије о учешћу Републике Србије у програму Уније „Грађани, једнакост, права и вредности“ усвојила је Народна скупштина 31. јула 2024. године. Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог званично је именовано за Националну контакт тачку за овај Програм у Републици Србији у мају 2024. године. Сходно томе, Министарство је започело са спровођењем низа догађаја везаних за промоцију самог Програма, отворених позива и могућности које овај Програм нуди како ОЦД, тако и органима јавне управе на сва три нивоа власти, институцијама у областима образовања, културе, науке и многим другим потенцијалним корисницима.

Налаз да злочини из мржње према Ромима нису адекватно препознати не одговара подацима којима располаже Јавно тужилаштво.

Злочини из мржње уведени су у кривично законодавство Републике Србије Законом о изменама и допунама Кривичног законика у децембру 2012. године, у члану 54а, као посебна околност за одмеравање казне за кривично дело извршено из мржње.

У смислу члана 54а Кривичног законика, ако је кривично дело учињено из мржње због расе и вере, националног или етничког порекла, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета другог лица, суд ће ову околност узети као отежавајућу, осим ако је прописана као елемент кривичног дела.

Према наведеном законском решењу, ово је обавезна отежавајућа околност за кривично дело учињено из мржње. Циљ ове одредбе, у складу са међународним стандардима, је да се починиоци злочина из мржње строже казне, и тиме ојача кривичноправна заштита жртава које су припадници одређених посебно рањивих друштвених група према којима се ова кривична дела најчешће извршавају.

Од увођења ових посебних околности у кривично законодавство Републике Србије (члан 54а Кривичног законика), у оквиру Јавног тужилаштва предузете су бројне активности са циљем адекватног спровођења ове законске одредбе.

У складу са Упутством Републичког (сада Врховног) јавног тужиоца из децембра 2015. године, води се посебна евиденција о кривичним делима из мржње (члан 54а Кривичног законика) која, поред података који се прикупљају за друга кривична дела, садржи и податке о мотивима за извршење кривичног дела.

У циљу постизања законитости, ефикасности и уједначености у раду јавних тужилаца у кривичним предметима за кривична дела из мржње, у складу са чланом 54а Кривичног законика, Републички (сада Врховни) јавни тужилац је у септембру 2018. године издао Опште обавезно упутство, којим је предвиђено одређивање тужилаца за контакт особе за кривична дела из мржње у свим апелационим, вишим и основним јавним тужилаштвима.

У сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у Србији, издате су Смернице за кривично гоњење кривичних дела из мржње у Републици Србији и одржан је низ обука о примени Смерница.

Наведене активности су значајно допринеле правилном разумевању феномена кривичних дела из мржње и говора мржње, њиховог кривичноправног аспекта, ефикасности кривичног гоњења и заштите жртава ових кривичних дела, што је садржано у статистичким подацима Јавног тужилаштва.

Посебно истичемо да је за правилно разумевање и анализу поступања надлежних државних органа неопходно направити јасну разлику између дискриминације, кривичног дела из мржње и говора мржње, имајући у виду да су наведене појаве предмет регулисања различитим законима, укључујући и Кривични законик, који у неколико одредаба предвиђа кривичноправну заштиту од дискриминације, кривичних дела из мржње и говора мржње.

У вези са наводима у Извештају који се односе на рад Заштитника грађана, истичемо да је током грађанских и студентских протеста који су почели након урушавања надстрешнице на железничкој станици у Новом Саду 1. новембра 2024. године, у којем је погинуло 16 људи, институција Заштитника грађана спровела бројне активности на праћењу остваривања права на слободу мирног окупљања и поступања полиције:

- Заштитник грађана, мр Зоран Пашалић, више пута је обилазио притворске јединице у Београду и Новом Саду, разговарајући са лицима лишеним слободе. Посебну пажњу посветио је поштовању њихових права, условима у притвору, здравственој

заштити и поступању службеника. Након обиласка Окружног затвора у Новом Саду, Заштитник грађана је упутио препоруке Управи за извршење кривичних санкција и Окружном затвору у Новом Саду да се предузму мере за потпуно уклањање стеница из притворских соба и замену дотрајалих душека и постељине, те елиминисање епидемиолошког ризика који стенице представљају за притворенике, запослене и посетиоце. Такође је препоручено да се замене санитарни уређаји у тоалетима и набаве нови пешкири и прибор за хигијену за мушкарце и жене, побољша квалитет хране у складу са нутритивним потребама, уз прилагођавање узрасту и здравственом стању притвореника, као и да се притвореницима обезбеди прописана терапија и редовни лекарски прегледи. Заштитник грађана је обавештен да је по препорукама поступљено;

- У Београду је разговарао са притвореником који је штрајковао глађу због инцидената током јавних окупљања, и са женом притвореном због покушаја тешког убиства током студентске блокаде. Оба притвореника су потврдила коректно и професионално поступање службеника и оценила посету Заштитника грађана као важну за заштиту њихових права;
- У Новом Саду је обишао шест притворених чланова „Покрета слободних грађана“ и студентске организације „Став“ осумњичених за угрожавање уставног уређења. Притвореници нису имали примедби на поступање полицијских службеника. Такође је упутио препоруке затвору за побољшање услова притвора, посебно за болесне и старије особе;
- Заштитник грађана испитује случајеве наводне употребе „звучног топа“ током протеста у Београду 15. марта и затражио је информације од Министарства унутрашњих послова, Министарства одбране, Тужилаштва, здравствених установа и удружења грађана. Такође је позвао све грађане да доставе своје информације о овом случају;
- Такође је затражио информације од Министарства унутрашњих послова о поступању полиције током претреса просторија цивилних организација 25. фебруара и у вези са обезбеђењем студентских протеста, посебно након инцидента у Рузвелтовој улици;
- Заштитник грађана је покренуо поступке по притужбама лица приведених под оптужбом за незаконито снимање. Ови поступци су још увек у току;
- У вези са привођењем 74-годишњег грађанина током протеста у Новом Саду, Заштитник грађана је покренуо поступак по сопственој иницијативи, који је још увек у току;
- Заштитник грађана је такође позвао студенте, професоре и управе факултета да пријаве све случајеве кршења права или осећаја несигурности током блокаде;
- Грађани су контактирали Заштитника грађана питајући о активностима институције у вези са урушавањем надстрешнице и посетама ухапшенима током протеста у новембру 2024. Заштитник грађана је обавестио грађане о предузетим мерама;
- Неколико родитеља контактирало је Заштитника грађана са питањима у вези са могућим понављањем школске године због обуставе наставе у школама, проблемима са пробним пријемним испитом, као и са захтевом да Заштитник

грађана утиче на Министарство просвете да донесе одлуку да се ове године не полаже завршни испит у основној школи, већ да се ученици у средње школе уписују на основу броја бодова добијених на основу оцена из школе. Заштитник грађана је упутио подносиоце притужби коме да се обрате у случају повреде права детета.

4. Слобода изражавања и слобода медија

Наводи да је током 2024. године пријављено само неколико претњи новинарима нису тачни. Према евиденцији Врховног јавног тужилаштва, током 2024. године, по поднетим кривичним пријавама/извештајима, формирана су 62 предмета у вези са догађајима против безбедности лица која обављају послове од јавног значаја у области јавног информисања, од којих се 49 кривичних пријава/извештаја односило на претње у онлајн или офлајн окружењу.

У наведеним предметима (62) формираним током 2024. године, до 31. децембра 2024. године предузете су следеће радње:

- у 1 случају је донета осуђујућа пресуда;
- у 1 случају је учинилац санкционисан изрицањем обавезе предвиђене одредбом Законика о кривичном поступку о одложеном кривичном гоњењу (опортунитет), која је испуњена;
- у 1 случају је суд одбио предлог јавног тужилаштва за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења и обуставио кривични поступак;
- у 3 случаја су кривичне пријаве одбачене;
- у 11 случајева је издата службена белешка да нема законског основа за кривично гоњење;
- у 3 случаја је поступак пред судом у току, по оптужници јавних тужилаштава;
- у 3 случаја је у току поступак спровођења доказних радњи (истрага);
- у 34 случаја су поднети захтеви за прикупљање потребних обавештења;
- у 5 случајева потенцијални починилац још увек није идентификован иако су предузете предистражне радње.

Првостепена или коначна одлука донета је у 17 случајева, што представља 27,42% од укупног броја предмета.

Поред ових одлука, током 2024. године судови су прогласили кривим окривљене у још 9 случајева који су формирани у претходним годинама.

Напомињемо да су у периоду од 1. јануара 2016. године до 31. децембра 2024. године јавна тужилаштва формирала укупно 587 предмета. Од укупног броја предмета, одлука да нису испуњени елементи кривичног дела за које се гоњење предузима по службеној дужности донета је у 236 предмета (40,2%), док у 351 предмету (59,8%) постоји основ сумње да је извршено кривично дело против безбедности новинара.

У ових 351 случајева, у којима је оцењено да постоји основана сумња да је извршено кривично дело за које се гоњење предузима по службеној дужности, предузете су следеће радње:

- у 95 случајева (27,07%) је изречена нека врста кривичне санкције или је кривично гоњење пренето страној држави,
- у 19 случајева (5,41%) је суд одбио или одбацио оптужницу или ослободио окривљеног,
- у 127 случајева (36,18%) су у току доказне радње, истрага, поступци међународне правне помоћи или главни претрес пред надлежним судом, и
- у 110 случајева (31,34%) потенцијални учинилац још увек није идентификован иако су предузете предистражне радње.

Предмети у којима није покренут или настављен кривични поступак су они у којима није било законског основа за даље поступање. Међутим, то не значи да нису могле бити предузете друге врсте заштитних радњи за ове догађаје, већ пре свега од стране самих новинара или њихових удружења.

Што се тиче случајева убиства новинара, у два случаја се са сигурношћу може рећи да су убијени, док у трећем случају докази нису са сигурношћу указивали да се ради о кривичном делу које се гони по службеној дужности.

Са жаљењем констатујемо да је у једном случају у поступку по жалби донета ослобађајућа пресуда, док у другом случају до данас нису обезбеђени квалитетни докази који би омогућили идентификацију починилаца.

У вези са стратешким тужбама против учешћа јавности (СЛАПП)

Иако појам „СЛАПП тужби“ није предвиђен законодавством Републике Србије (у вези са наводним начином обесхрабривања или одвраћања новинара и медија од активног јавног ангажовања), то само по себи не значи да није могуће остварити заштиту пред судовима, ослањајући се на одредбе Закона о јавном информисању и медијима и другог примењивог законодавства, укључујући и одредбе Европске конвенције о људским правима. У релевантним случајевима судови су балансирани између права тужиоца на заштиту приватног живота и интереса јавности да буде информисана о одређеном питању (укључујући оцену дужне пажње и тачности извештавања новинара). Исход поступка очигледно зависи од чињеничног стања сваког конкретног случаја.

У вези са наводима који се односе на рад РЕМ-а, напомињемо да је Савет РЕМ-а привремено обуставио тендер за пету дозволу након што је телевизија Nova S поднела захтев Управном суду да изда налог којим би се потврдило да ли је РЕМ пропустио да испоштује рок од 30 дана, као и због тога што су Nova S и N1 покренуле управни спор

ради поништавања одлуке РЕМ-а о додели четири дозволе за бесплатно емитовање (ФТА). Одлука Савета да се обустави тендер за пету дозволу до окончања управних спорова је разумна јер ти спорови могу имати значајан утицај на цео процес доделе ФТА дозвола.

Укратко, ситуација је била следећа. Поред петиције коју је поднела Nova S, Nova S и N1 су такође покренуле поступке судске контроле пред Управним судом тражећи да се поништи одлука РЕМ-а о четири ФТА дозволе. Ти поступци су били у току, што значи да одлука о четири ФТА дозволе није била коначна. Да је Савет РЕМ-а донео одлуку о петом ФТА дозволи (на пример, Nova S) и да је Управни суд накнадно уважио петицију канала Nova S и N1 за преиспитивање одлуке РЕМ-а, Савет РЕМ-а би се нашао у ситуацији да је издао пету ФТА дозволу каналу Nova S, а да истовремено мора поново да одлучује о првобитном тендеру у којем је такође учествовала Nova S. Та ситуација би могла да доведе РЕМ у парадоксалну ситуацију у којој, ако би, хипотетички, Савет РЕМ-а морао да изда дозволу каналу Nova S у поновљеном првобитном тендеру (уместо једном од садашњих четири носиоца дозволе), онда Савет очигледно не би могао да изда (на тендеру за пету дозволу) још једну дозволу истом правном лицу (тј. Nova S) на основу исте пријаве.

Зато је у том тренутку било преурањено одлучивати о петом дозволи док одлука о четири ФТА дозволе није била коначна и најприкладнији поступак у том тренутку био би да се сачека окончање свих управних спорова пре доношења коначне одлуке о петом ФТА дозволи. Штавише, Савет РЕМ-а још увек није изабран од стране Скупштине, тако да ће ову одлуку највероватније разматрати нови Савет.

5. Владавина права

У вези са изјавом да је „12 година узастопне владавине резултирало именовањем кључних личности првенствено на основу партијске лојалности и да су корупција и некажњивост међу владиним званичницима системски“, желимо да истакнемо да је у оквиру надлежности за кривична дела такозване корупције на високом нивоу, Тужилаштво за организовани криминал покренуло, водило или води кривичне поступке против:

- четири бивша министра (министар заштите животне средине, министар пољопривреде, министар привреде и министар пољопривреде, шумарства и водопривреде);
- државног секретара у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре;
- бившег државног секретара у Министарству унутрашњих послова;
- два помоћника министра у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде (бивши и садашњи);
- помоћника министра у Министарству просвете, науке и технолошког развоја;
- помоћника министра у Министарству заштите животне средине;
- помоћника директора полиције и начелника Полицијске управе за град Нови Сад;

- начелника Полицијске управе за град Нови Сад;
- бившег начелника Службе за посебне истражне методе Министарства унутрашњих послова;
- начелника Саобраћајне полицијске испоставе у Полицијској управи у Пријеполу;
- начелника Групе за сузбијање корупције у Ужицу, Одељења криминалистичке полиције - Група за сузбијање корупције;
- бившег помоћника директора Управе царина;
- актуелног директора Акционарског друштва Инфраструктура „Железнице Србије“;
- актуелног директора ЈП „Путеви Србије“;
- бившег генералног директора ЈП „Путеви Србије“;
- генералног директора Јавног предузећа за подземну експлоатацију угља „Ресавица“, два вршиоца дужности генералног директора овог предузећа, као и комерцијалног директора овог јавног предузећа;
- директоре јавних предузећа Железница Србије, Рударског басена Колубара¹;
- помоћника извршног директора ЈП „Путеви Србије“;
- директора Сектора за надзор над изградњом у ЈП „Коридори Србије“;
- директора Агенције за приватизацију и више службеника у овој Агенцији;
- бившег директора и заменика директора Агенције за страна улагања и промоцију извоза Србије (СИЕПА);
- директора Управе за аграрна плаћања у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде;
- вршиоца дужности директора Завода за заштиту споменика културе Краљево – установе културе од националног значаја;
- директора Етнографског музеја у Београду;

¹ два генерална директора Привредног друштва Рударски басен „Колубара“ Лазаревац; помоћника директора за комерцијалне послове Привредног друштва Рударски басен „Колубара“; директора Привредног друштва Рударски басен „Колубара – Површински копови“; техничког директора Привредног друштва Рударски басен „Колубара – Површински копови“; директора погона „Д“ – Рударски басен „Колубара – Површински копови“; директора погона „Тамнава Западно поље“ – Рударски басен „Колубара – Површински копови“; директора Погона помоћне механизације – Привредног друштва Рударски басен „Колубара – Површински копови“; директора погона „Тамнава Источно поље“ – Рударски басен „Колубара – Површински копови“; и директора погона „Б“ – Рударски басен „Колубара – Површински копови; директора Привредног друштва „Колубара Грађевинар“; директора Привредног друштва „Колубара Услуге“ д.о.о. Лазаревац

- директора Инспектората за рад у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања;
- директора Покрајинског фонда за развој пољопривреде Аутономне Покрајине Војводине;
- председника и секретара Координационог центра Савезне Републике Југославије и Републике Србије за Косово и Метохију;
- директоре, чланове надзорних и извршних одбора привредних друштава и предузећа у којима је држава власник или сувласник капитала (Агробанка, Развојна банка Војводине, Комерцијална банка Београд, Српска банка, Азотара Панчево, Галеника), као и за злоупотребе у Републичкој дирекцији за робне резерве, итд.);
- председника привременог органа у општини Клина, Аутономна Покрајина Косово и Метохија;
- вршиоца дужности директора Јавног предузећа „Национални парк Ђердап“;
- вршиоца дужности директора Јавног предузећа „Електропривреда Србије“;
- 18 судија, укључујући 8 председника судова, и 2 заменика тужиоца;

што чини укупно најмање 105 лица која су обављала јавну функцију на основу избора, именовања или постављења од стране Народне скупштине, председника Републике, Владе, опште седнице Врховног суда, Високог савета судства или Високог савета тужилаштва (члан 3, став 1, тачка 2) Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције).

Поред тога, покренути су и поступци против великог броја полицијских службеника, неколико царинских службеника и неколико војних службеника у Министарству одбране и Војсци Србије који по свом положају нису јавни функционери, али који су, као извршиоци коруптивних кривичних дела, обухваћени кривичним поступцима у надлежности овог тужилаштва за кривична дела организованог криминала.

Недвосмислено је утврђено да није било никакве „манипулације бирачким списковима“ и стога не може бити говора о „последицама“ „наводне манипулације бирачким списковима“.

У вези са наводним нетранспарентним суђењима

Треба напоменути да су суђења пред судовима у Републици Србији јавна. Није могуће давати коментаре који се односе на конкретне случајеве и наводе о њиховој нетранспарентности. Принцип јавног претреса пред судом утврђен је Уставом. Јавност се може искључити само у случајевима прописаним законом (Закон о парничном поступку, члан 4), на пример у предметима који се односе на малолетнике или на породична питања.

Такође, у кривичном поступку, принцип јавног претреса пред судовима је јасно утврђен (Законик о кривичном поступку, члан 362), а изузеци од овог правила прописани су законом (Законик о кривичном поступку, члан 363 и друге релевантне одредбе).

У вези са имовином јавних функционера

Судије, као и други јавни функционери, имају обавезу да пријаве своју имовину Агенцији за спречавање корупције (*Агенција за спречавање корупције*), а даље објављивање ових података је у надлежности ове Агенције. Регистар имовине јавних функционера је јаван.

Према члану 73. Закона о спречавању корупције, следећи подаци из Регистра имовине и прихода јавних функционера су јавно доступни:

- 1) Име и презиме јавног функционера;
- 2) Јавна функција коју обавља;
- 3) Извор и висина нето прихода јавног функционера који прима из буџета и других јавних извора;
- 4) Право коришћења стана за службене потребе, изузев адресе на којој се стан налази;
- 5) Право својине или право закупа на непокретностима, изузев адресе на којој се непокретност налази;
- 6) Право својине или право закупа јавног функционера на покретним стварима које подлежу регистрацији, изузев њихових регистарских бројева;
- 7) Депозити у банкама и другим финансијским институцијама, без назива банке или друге финансијске институције и без навођења врста и бројева рачуна и износа средстава на тим рачунима;
- 8) Акције и удели у правним лицима;
- 9) Правна лица у којима правно лице из тачке 8. овог става има више од 3% удела или акција;
- 10) Пословна делатност као предузетник.

Изузетно, подаци из Извештаја јавних функционера у државним органима који су одређени законима који уређују организацију и надлежност државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције неће бити доступни јавности до истека рока од две године од престанка јавне функције.

Додатно, у складу са чланом 25. Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, лица која врше функцију, односно обављају послове и задатке у државним органима и посебним организованим јединицама из члана 4. и 13. овог закона, дужна су да, пре ступања на функцију, односно почетка рада, Агенцији за спречавање корупције, у писаној форми, доставе потпуне и тачне податке о својој имовини и имовини свог брачног или ванбрачног партнера, као и малолетне деце уколико живе у истом породичном домаћинству.

Конкретно, Извештаји о имовини и приходима јавних функционера који су укључени у предмете који се односе на кривична дела наведена у члану 2. Закона о организацији и

надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције не објављују се јавно на веб страници Агенције током трајања њихове јавне функције, нити у периоду од две године након престанка њиховог мандата.

У вези са потенцијалним изменама Кривичног законика

Дати коментари су нејасни. Судије Врховног суда су учествовале у јавним расправама о нацрту измена Кривичног законика. Штавише, Кривично одељење Врховног суда је разматрало предложени нацрт измена и дало своје мишљење Министарству правде.

У вези са политички осетљивим случајевима

Тренутно не постоје пријављени или у прописаном поступку утврђени случајеви политички пристрасне расподеле предмета у оквиру јавнотужилачких канцеларија у Србији од стране Високог савета тужилаштва. Ова тврдња је неоснована и представља гласину.

Тренутно је од 25 тужилачких места у Тужилаштву за организовани криминал попуњено 19 места са 9 изабраних тужилаца и 10 упућених. Изборни поступак за 9 места је у току и у завршној је фази, а очекује се изборна седница у наредних неколико месеци.

Иако је упућивање, по закону, поступак у надлежности Врховног јавног тужиоца и не постоји утврђена процедура за то, постоји уобичајена пракса слања посебног захтева за упућивање одређеног јавног тужиоца од стране Главног тужиоца за организовани криминал Врховном јавном тужиоцу. До сада је само у једном случају од свих дошло до упућивања јавног тужиоца у Тужилаштво за организовани криминал без претходног захтева за ту особу од стране шефа те Канцеларије. Дакле, сви упућени тужиоци, а камоли један, су заправо избор Главног тужиоца за организовани криминал. С обзиром на то, и ова тврдња је нетачна.

У вези са системом управљања предметима

Што се тиче система управљања предметима, нови је предвиђен од стране Министарства правде. Међутим, постојећи систем управљања предметима омогућава суду да управља предметима и да их правилно региструје. Дати коментари нису јасни.

Министарство правде посебно наглашава да је завршено увођење формуле за расподелу предмета према критеријуму „тежине“ у основним, вишим и привредним судовима у Републици Србији.

У вези са високим судским таксама које наводно чине правосудни систем недоступним и коментарима о (не)ефикасности судова уопште

Што се тиче овог питања, треба напоменути да су судови у 2024. години примили 1.701.036 предмета и решили 1.754.383 предмета. Годишњи статистички извештаји о раду судова доступни су на веб страници Врховног суда. Остали релевантни статистички подаци мерени су у складу са СЕРЕЈ методологијом. Стога, наводи да је правосудни систем био недоступан нису тачни, па ни због судских такси. **Штавише, Закон о судским таксама предвиђа могућност ослобађања од плаћања судских такси због тешког финансијског стања.**

У вези са препоруком за боље укључивање жртава

Иако је усвојена Национална стратегија о правима жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период 2020–2025. године, са пратећим Акционим планом (2023–2025), Влада Републике Србије планира да измени Закон о кривичном поступку и Закон о малолетним починиоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, са циљем унапређења процесног положаја жртава и сведока кривичних дела, са посебним нагласком на права малолетних лица.

Закон о Правосудној академији

Нацрт закона о Правосудној академији представља даљи корак у већ предузетој правосудној реформи након уставних амандмана из 2021. године. Венецијанска комисија је дала позитивно мишљење о овом Нацрту закона у децембру 2024. године.

**Европски економски
и социјални комитет**

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

www.eesc.europa.eu

Printed by the EESC-CoR Printing and Distribution Unit, Belgium

EESC-2025-51-SR

© Европска унија, 2025

Умножавање је дозвољено под условом да се наводи извор.
За било какву употребу или репродукцију фотографија/илустрација
мора се тражити одобрење директно од власника ауторских права.

Publications Office
of the European Union

Print:
QE-01-25-031-SR-C
ISBN 978-92-830-6881-5
doi:10.2864/7917838

PDF:
QE-01-25-031-SR-N
ISBN 978-92-830-6880-8
doi:10.2864/5792100

SR